

HRVATSKI PLANINAR

ISSN 0354-0650

GODIŠTE **104**

ČASOPIS HRVATSKOGA
PLANINARSKOG SAVEZA
izlazi od 1898. godine

5

SVIBANJ
2012

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOGA PLANINARSKOG SAVEZA

»Hrvatski planinar« časopis je Hrvatskoga planinarskog saveza. Prvi je broj izašao 1. lipnja 1898. Od 1910. do 1913. tiskao se kao podlistak naziva »Planinarski list« u časopisu »Vijenac«. Od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. časopis nije izlazio, a od 1949. do 1991. godine izlazio je pod imenom »Naše planine«. Časopis izlazi u jedanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Nakladnik

Hrvatski planinarski savez
Kozarčeva 22
10000 Zagreb
OIB 77156514497

Pretplata i informacije

Ured Hrvatskoga
planinarskog saveza
tel. 01/48-23-624
tel./fax 01/48-24-142
e-mail: hps@plsavez.hr
http://www.plsavez.hr

Uredništvo

E-mail adresa za zaprimanje članaka:
hrvatski.planinar@plsavez.hr

Grafička priprema

Urednik d.o.o., Zagreb

Tisak

Ekološki glasnik d.o.o.
Donja Lomnica

ISSN 0354-0650

Glavni i odgovorni urednik

Alan Čaplar
Palmotićeve 27
10000 Zagreb
e-mail: caplar@plsavez.hr
tel.: 091/51-41-740

Urednički odbor

Damir Bajs
Darko Berljak
Vlado Božić
Faruk Islamović
Goran Gabrić
prof. dr. Darko Grundler
Branko Meštrić
Krunoslav Milas
prof. dr. Željko Poljak
Vanja Radovanović
Robert Smolec

Lektura i korektura

Željko Poljak
Robert Smolec
Radovan Milčić
Goran Gabrić

Pretplata

Godišnja pretplata za Hrvatsku

iznosi **150 kuna**. Pretplata se uplaćuje na žiro-račun Hrvatskoga planinarskog saveza broj 2360000-1101495742, pri čemu na uplatnici ili u obrascu za plaćanje putem interneta, u rubrici »Poziv na broj«, mora biti upisan Vaš pretplatnički broj.

Godišnja pretplata za inozemstvo

iznosi **35 eura**, a uplaćuje se na račun SWIFT: ZABA-HR2X 25731-3253236, uz poziv na pretplatnički broj. IBAN za uplate iz inozemstva jest HR4123600001101495742.

Cijena pojedinačnog primjerka je 15 kuna (+ poštarina).

Vaš pretplatnički broj

otisnut je uz Vašu adresu, koja je nalijepljena na omotnici za slanje časopisa. Nakon uplate i evidentiranja u HPS-u, na naljepnici možete vidjeti naznaku o obavljenoj uplati.

Kako se pretplatiti

Zainteresirani za pretplatu na časopis trebaju se telefonom, e-mailom ili pismom javiti u Ured Hrvatskoga planinarskog saveza (hps@plsavez.hr, 01/48-23-624, 01/48-24-142). Pretplata se odnosi na kalendarsku godinu, pa novi pretplatnik nakon uplate dobiva sve brojeve tiskane u tekućoj godini. Pretplata se automatski produžuje na sljedeću godinu, do opoziva. S prvim se brojem u novoj godini svim pretplatnicima šalje uplatnica za pretplatu.

Pretraživač i digitalni arhiv

Stari brojevi »Hrvatskog planinara« u PDF formatu te tražilica s bibliografijom časopisa dostupni su na internetskoj stranici časopisa te na DVD-u u izdanju HPS-a.

<http://hps.plsavez.hr>

Suradnja u časopisu

Prilozi se mogu slati posredstvom e-maila ili poštom. Prednost imaju prilozi sa zanimljivim temama koji su popraćeni boljim izborom ilustracija. Slike se mogu slati poštom ili u digitalnom formatu (e-mailom, na CD-u ili DVD-u, ali ne unutar Word dokumenata). Uredništvo zadržava pravo kraćenja i uredničke obrade tekstova. Stavovi i mišljenja suradnika iznesena u časopisu nisu nužno stajališta Hrvatskog planinarskog saveza i Uredničkog odbora.

212 Sam svoj jak**216** Planirao sam...**234** Stare gradine
na Požeškoj gori**245** Planinarski vodiči i
komercijalizacija planinarstva

Sadržaj

Članci

- 212** Sam svoj jak
Dario Majetić
- 216** Planirao sam...
Ivan Hapač i Luka Tambača
- 219** Tu
Nikola Sedmak
- 221** Htjela sam mu reći, ali...
Klara Jasna Žagar
- 224** Planina nas je zvala k sebi
Denis Vranješ
- 227** Planinarski (avan)turizam na
našem najvišem otoku
Matej Perkov
- 230** Taj strašni Korenski vrh
Helena Novak Penga
- 234** Stare gradine u Požeškoj gori
Berislav Tkalac
- 241** Čovjek s planine
Blaž Tota
- 243** Prijatelj iz biokovskih vertikala
Krešimir Milas
- 245** Planinarski vodiči, kako dalje?
Đorđe Balić
- 247** Komercijalizacija planinarstva,
ne hvala!
Alan Čaplar

Info

- 250** Sveti Jure (1762 m)
- 252** Varaždinski planinarski put
- 252** Planinarski dom Kalnik (480 m)
- 253** www.pd-kamenjak.hr
- 253** Izložbe planinarske fotografije
- 253** Vremeplov

Tema broja

Planinarski vodiči i
komercijalizacija planinarstva

Naslovnica

Vidik s Velikog Risnjaka
na Schlosserov dom,
foto: Tomislav Marković

Rubrike

- 254** **Planinarska izdanja:**
U Sinju predstavljen
zemljovid planine
Kamešnice
- 255** **Vijesti:** Uspješno
djelovanje »Vrška«
u Brod Moravicama,
Još jedna uspješna
godina senjskog PD-a
»Žavižan«, Paklenica
nominirana za
najljepšu europsku
marku, Treći proljetni
uspon na Zarin,
Istarski planinarski
savez
- 258** **Kalendar akcija**

Sam svoj jak

Zgode i nezgode jednoga Slavonca u visokoj Americi

Dario Majetić, Osijek

Mount McKinley ili Denali impresivan je planinski masiv na Aljasci. Njegov vrh, visok 6194 metra, ujedno je najviši vrh sjevernoameričkoga kontinenta. Administrativno je zaštićen kao dio nacionalnog parka Denali, čija je površina 24.585,09 četvornih kilometara. Budući da se planina nalazi u subarktičkom pojasu, njezin je vrh ujedno najsjeverniji i najhladniji visoki vrh na Zemlji.

Originalno ime Denali potječe iz atabaskanskog indijanskog, a značenje te riječi može

se protumačiti kao »Visoka planina«. Američka i svjetska planinarska zajednica uglavnom rabi izvorno ime Denali, odbacujući ime McKinley. Podsjetimo, William McKinley bio je američki predsjednik koji je skončao 1901. za vrijeme posjeta Buffalu, kada ga je ubio anarhist Leon Czolgosz. Sadašnje se administrativno ime Mt. McKinley neuspješno pokušalo nekoliko puta uz pomoć peticija i raznovrsnih inicijativa mijenjati u Denali, no vrh planine i dalje se češće naziva imenom predsjednika McKinleya.

Zračna luka Kahiltna - početak puta prema Denaliju

DARIO MAJETIĆ

Još 1906., nakon brojnih zgoda i nezgoda, na vrh visok 4500 metara, koji je proglasila najvišim, uspela se preko ledenjaka Rooth ekspedicija dr. Fredericka Alberta Cooka, poznatijeg po kasnijim istraživanjima Sjevernog pola. Naknadnim dokazivanjem i uspoređivanjem ispostavilo se da se Cook uspeo na vrh danas poznat pod imenom Fake Peak, tridesetak kilometara udaljen od glavnoga vrha McKinleya (6194 m).

Prvi uspon na vrh u lipnju 1913. preko ledenjaka Muldrow na viši južni vrh planine Denali uspio je izvesti četverac koji su sačinjavali arhitekton Hudson Stuck, rođeni Aljašćanin Walter Harper i postulant Robert Tatum, predvođeni okorjelim tragačem iz područja sjevernih tundra Harryjem Karstensom. Taj je član Boone and Crockett Cluba u ranim istraživačkim godinama uspostavljao saveze i paktove s Indijancima iz plemena Tlingit, Haida, Tsimshian i Atabaskan, koji su kao starosjedioci živjeli na prostoru Aljaskе, no nije uspio uspostaviti jače veze s Inupiat i Yup'ik Eskimima. Kod njih se kraće vrijeme zadržao razgledavajući životne navike i običaje, no uspio je upoznati osnove ponašanja u arktičkom zaleđenom pojasu. Tu je naučio nožem derati i jesti sirovo meso, koristiti se zapregama i krppljama, tumarati danima po ledu u lovu na tuljane ili ribu te stekao još poneku vještinu potrebnu za uspješan uspon i preživljavanje na Denalima.

Ta je četvorka baš na njegov prijedlog krenula na put prema najvišem vrhu sjeverne Amerike. Zahvaljujući prethodnom Stuckovom iskustvu, na nogama su imali po četiri para čarapa i eskimske mokasine, a sva njihova penjačka oprema bila je izrađena od prirodnih materijala. Prema njihovim bilješkama, završni dan uspona bio je vrlo hladan i vedar. Stuck se često spoticao i padao od iscrpljenosti, ali je našao dovoljno snage i vjere, poput svoga duhovnog uzora svetog Lazara iz Betanije, da motivira družinu iscrpljenih osvajača. Na vrhu je Tatum razvio američku zastavu. Snimili su nekoliko fotografija i uz pomoć živinog barometra izmjerili visinu od 6188 metara. Ta se vrijednost samo šest metara razlikuje od danas poznate točne visine vrha.

»Fly an hour or walk a week« (Leti sat vremena ili hodaj tjedan dana) slogančić je koji objašnjava svu filozofiju vezanu uz pristupe preko 58 kilometara dugog ledenjaka Kahiltna u podnožje glavnoga vrha. Zrakoplovi četiriju air-taxi tvrtki

Među stijenama i ledom, na putu prema vrhu

polijeću iz sela Talkeetna. Nakon sat vremena impresivnog leta sletjet ćete na Kahiltna International Airport (KIA) na jugoistočnom rukavcu gigantskog ledenjaka, 2195 metara iznad morske razine. Oдавde započinje 26 km dug put prema vrhu, na kojemu treba svladati visinsku razliku od čak četiri tisuće metara.

Planina se iznad ravnice koja ju okružuje uzdiže čak 5600 metara i po tome je jedna od »najistaknutijih« planina svijeta. Da bi se stiglo na vrh treba noćiti u šatoru, i to na ekstremno niskim temperaturama (do -45°C), po čestim olujama i snježnim mećavama, u okolnostima otežanog disanja zbog niskog tlaka zraka i nedostatka kisika.

Gojzerice na nogama, krpplje na gojzericama, ruksak na leđima, korito povezano za pojas kojim vučete opremu i hranu što vam je potrebna, a planirana na bazi dvadeset i jednog dana u planini. Tu se nalazi otprilike ovo: hrana za te dane, četiri litre goriva s kuhalom za topljenje snijega za iced i piće, lopata, šator, vreća za spavanje, lonci i poklopci, lonka s hermetičkim čepom i pripadajuće biorazgradive vrećice, boce, termosica, tri para rukavica, kape, podmetač, prostirke, folije, naočale i razne sitnarije koje ovdje uspon znače.

Klasičan planinarski uspon iziskuje postavljanje pet logora prije završnog uspona na vrh. Cjelovit planinarski doživljaj jest penjanje po znanstvenofantastičnom svijetu leda smjera West Buttress koji je 1951. trasirao i fotografski kamerom Fairchild K-6 obradio Bradford Washburn, tada službenik National Geographica.

Uređenje logora te svakodnevno postavljanje i raspoređivanje šatora, kao i organiziranje kuhinje, zadaje dosta glavobolja, osobito ako ste penjač bez partnera. Pri solo penjanju, osim mogućeg pada u duboke pukotine kojima je korito ledenjaka ispresijecano, poteškoća je boravak i noćenje u šatoru jer su temperature zraka kada sunce zađe od -20°C do -35°C . Ipak, Denali se nalaze na 62° sjeverne širine! Punu pozornost treba posvetiti stalnom zagrijavanju organizma i punjenju tijela energijom, uz što manje gubitke. Ključ je uspjeha istopiti dovoljno snijega koji će dati najmanje šest litara vode dnevno za hidraciju organizma. Šator sa svom opremom mora se postavljati i raspoređivati dva puta dnevno. Također je potrebno šator utvr-

diti ogradom ili igluom u smjeru obrnutom od pretpostavljenog puhanja vjetera. Nakon izgradnje iglua pilom za snijeg izrezuje se prostor za kuhinju, pa ledena stolica u blagovaonici, ledeni stol i ledeni toalet u kojemu bi i surova Ledena kraljica imala ozbiljnijih poteškoća.

Kada se to sve dobro uhoda, na brzinu prođete Windy Corner, pa preko horizontalnih pukotina blago grogirani stižete u »glavni grad« Denalija, planinarski bazni kamp na visini od 4300 metara. Dovde ste sve potrebne stvari donijeli snagom vlastite volje i mišića. U većini svjetskih velegorja do baza vam taj težak posao obavlja nekakva radna snaga: u Andama mazge, u Africi deve, na Himalaji jakovi, u Pamiru kamazi i magarci, u Alpama žičare i tako dalje. No, tu si sam svoj jak!

Headwall je prva značajna strmina koju treba svladati, nagiba pedeset stupnjeva. Prvi put je to lako i imate osjećaj lepršavosti izmiješan s ushitnim samopouzdanjem. Sljedeći dan je »real« buđenje, s posljedicama koje je prouzročila visinska bolest na 5000 metara. Bezvoljnost, slaba moti-

Mount McKinley ili Denali impresivan je planinski masiv na Aljasci, čiji je vrh, visok 6194 metra, najviši vrh sjevernoameričkoga kontinenta. Budući da se planina nalazi u subarktičkom pojasu, njezin je vrh ujedno najsjeverniji i najhladniji visoki vrh na Zemlji

Na vrhu

viranost, rastresenost tek su neke od poznatih manifestacija koje vas tjeraju nazad u toplu vreću na beskrajno dremuckanje i kljucanje.

Vremenska prognoza blizu je optimističnoj pa je trenutak za daljnji pokret. Ostavljate osobne slabosti za sobom, jer ako se kolebate mogli biste zaglaviti još nekoliko dana u bazi. Posložite brzinski u pedesetlitrski ruksak sve što vam je potrebno za planiranih šest dana završnog uspona i put pod noge, ponovno na zaleđeni zid do Washburn's Thumb. Kod te orijentacijske točke priuštite si mali odmor za vodu i energetske napitke i betoniranim korakom krenite do logora broj pet na 5243 metra. Glava vam je tu doslovno u oblacima!

Tu i tamo iz hladnih iglua izviruju Talijani, Austrijanci, Japanci, Rumunji, Tajvanci, Amerikanci, Gruzijci, Rusi i razni drugi. Tu je svaki pokret napor, a svaka završena stvar olakšanje. Život se svodi na vodu, toplu čokoladu i izotonične napitke od jutra do sutra.

Uz jedan dugi dan čekanja na približno bistro vrijeme, krećem prema vrhu. Bez obzira na tempo hoda, hladnoća prodire kroz dvoslojne gojzerice pa palčevi vrište. Iznad Denali passa, na nekih šest tisuća metara, vjetar prodire kroz sva četiri sloja

odjeće zaustavljajući se na nekom od dubljih dijelova kože. Velika zaravan znana kao Football Field za leđima je i još slijedi dvjestometarska strmina Pig Hill, pa završni greben. Tu se uporno leluja nekih pola sata i više po relativno ekspaniranom zaleđenom bridu do samoga vrha.

Nakon odmora na vrhu, nazad istim putem u logor broj pet. Tek nakon prolaska Archdeacons Towera slijedi olakšanje i dubok uzdisaj na Denali passu. Bonaca pod sedlom i jaka sunčeva radijacija tope led u kostima. Grijanje, hrana, voda, plavo nebo, oblaci u dalekoj dolini i izležavanje vraćaju planinara iz stanja biomehaničke robotike u stanje oživljene svijesti proživljenog puta!

Doviđenja, Denali! Petodnevni put prema dolje obilježava u prva tri dana velika hladnoća, a zatim dolazak južine koja rastvara pukotine na ledenjaku Kahiltni. Otprilike šesnaesti dan od dolaska na ledenjak propelerac Havilland DHC-3 iz 1954. kupi svoje putnike i kroz Mt. Huntington dolje, još četrdeset pet minuta zračnog odstupa, u beskrajnu močvaru i tundru Aljaske.

Planirao sam...

Ivan Hapač, Sveta Nedelja
Luka Tambača, Zagreb

»Život je ono što ti se događa
dok ti praviš planove za život.«

John Lennon

Jedva sam čekao da se zima zaodjene u zimsko ruho, onako bijelo i čisto, makar na nekoliko dana, a ne samo da ima svoje rođendanske dane u kalendaru. Svake godine, kad snijeg zabijeli planinske padine, nešto me povuče da krenem u bjelinu. Ove godine nikako da mi se želje makar malo ostvare – do dana kad su svi dostupni mediji bili puni vremenskih prognoza i bijelog juga zemlje.

Veljača je osvijetlala lice zimi. Nedjelja, mir i samo bjelina ono su što me je povuklo prema brdima. I nisu to neka velika brda, ali i u ovima uživam

punim srcem. Kada god imam potrebu da malo protegnem noge, krenem tamo gdje mi je najbliže. Krenem prema Ponikvama na Medvednici. Nisam bio siguran da će me snijeg pustiti visoko autom, ali ne bi bilo prvi put da od Gajnica prođem pješice taj put. Išao sam s namjerom da se vozim dokle mi cesta dopusti, a dalje – zna se. Potpuno sam smetnuo s uma da tom »zelenom magistralom«, kako je mnogi nazivaju, gotovo do pola puta, do Borčeca, vozi i autobus javnog prijevoza. Budući da je uzbrdica, cesta je bila dobro očišćena za vožnju. Ipak nisam otišao do njezina kraja, već sam tamo negdje kod posljednjih kuća ostavio auto i po prekrasnom sunčanom vremenu krenuo prema Ponikvama. Bilo je dovoljno hladno da se uz pravu zimsku idilu nauživam ljepote. Polako, s noge na nogu, da uživam u svakom koraku, stigao sam do odvojka ceste koja se spušta prema slapu Sopotu. Taman krenuh po toj cesti kad me zaustavi »u znoju lica svoga« neki planinar i nakon pozdrava krene s pričom:

– Došao sam od Gornjeg Vrapča, bio sam na slapu Sopotu i kradem ideje za hodanje. Kuda idete?

Bio sam malo zatečen pitanjem, no objasnio je da često dolazi tim putom, napravi neki krug i vraća se dolje istim putom, pa mu je ponestalo ideja i traži nove smjerove.

– Planiram otići mali komad puta cestom, pa po grebenu nemarkiranom stazom, koja se nakon petnaestak minuta spaja s onom stazom koja ide lijevo preko Jambrišakova vrela pa se odvaja prema Kamenim svatima, pa tamo negdje skrenuti lijevo i vratiti se markiranom stazom do asfaltne ceste koja od planinarskog doma na Glavici ide prema Ponikvama i vratiti se do auta. – bio je moj odgovor.

– Super, a možemo li zajedno ići do tog odvojka na tu grebensku stazu? – pitao je, iako je već hodao kraj mene, te nastavio:

– Bio sam na slapu Sopotu. Izvrsno je, jer je zamrznut, i neki se alpinisti penju po njemu, a ja

LUKA TAMBAČA

GPS-om bilježim put tako da opet mogu jednom otići s obitelji –jer ne znam donji put! Hvala vam što ste mi to htjeli pokazati.

Objasnio sam mu kako mu je lakše doći do Sopota ako skrene stazom koja se prema slapu odvaja kod izvora Družinca, na toj njegovoj putanji. Sav sretan, uz pozdrav i zahvale kao da sam mu učinio ne znam kakvu uslugu, stisnuo je točku na svoj GPS uređaj i veselo se uputio natrag.

Razmišljajući o veselom čovjeku krenuo sam prema planiranom smjeru, no odjednom su mi misli otišle prema slapu i penjačima koji tamo penju. Gotovo spontano krenuo sam umjesto prema Jambrišakovu vrelu udesno prema odvoju za Sopot. Snijega je bilo poprilično, ali bio je kao prašak, tako da nisam previše gubio snagu, iako je na mjestima dosezao i do koljena. Čaroban bijeli pokrivač bio je zagreban samo jednim tragom i to u suprotnom smjeru. Na predjelu Leščini, tamo gdje se staza odvaja prema slapu, skrenuo sam veseleći se prizoru koji me dolje čeka. Veselje mi je malo splasnulo jer sam došao na one malo strmije dijelove staze gdje snijeg, iako je visok, sada nije više tako čaroban. Naime, njegova mi visina nije pružala siguran oslonac pri spuštanju, već sam se

sklizao po lišću ispod snijega i imao osjećaj da se baš neću brzo spustiti do ceste. Na nekim sam se mjestima čak bočno spuštao pridržavajući se za granje oko staze jer me staza nije držala. Podugo je to trajalo, ali spustio sam se sretno i samo s jednim »prizemljenjem« u dubok snijeg. Na cesti se vidjelo mnogo tragova i prtina je već bila lijepo oblikovana. Približavao sam se slapu, ali nisam čuo nikakve glasove. Mislio sam kako društvo penje u tišini, iako mi je to bilo nezamislivo, no razlog je bio sasvim drukčiji. Nikoga tamo nije bilo. Vidio sam tragove dereza, vidio sam tragove cepina po slapu, ali penjača više nije bilo. Ledeni slap bio je imponzantan i nisam zažalio zbog izazova pri spustu jer ga je vrijedilo vidjeti. Širok desetak metara, a debeo sigurno jedan metar, ako ne i više, izgledom je opravdavao sve napore, isplatilo se malo pomučiti. Snimio sam nekoliko fotografija i ubrzo sam išao natrag cestom, pa se nakon sat vremena vratio do auta parkiranog kraj ulazne, uvijek spuštene, rampe.

U petak, kad sam se vratio kući, primio sam tri slike od dobrog poznanika Luke. Često mi pošalje prelijepo slike, mala umjetnička djela, sa svojih pohoda po Velebitu gdje smo se i upoznali. Među-

tim, ovaj sam put bio ugodno iznenađen. Bile su to tri prelijepa slike sopotskog slapa i na njima penjači kako penju zamrznuti slap. Kad ih već nisam zatekao makar da vidim slike. Ubrzo nakon toga stigao je i drugi e-mail s riječima: »Ups, sorry Ivo! Krivom Ivi! :)«. Nisu bile namijenjene meni, ali one su »znale« kome trebaju stići. Slike sam dobio i bio zahvalan na pogrešci, a kamo li da bih mu zbog toga morao išta opraštati. Kad već toga dana nisam mogao s penjačima popričati na samom Sopotu, zamolio sam Luku neka mi opiše kako im je bilo na penjanju. Poslije sam shvatio da oni taj dan nisu penjali prije nego što sam ja došao na slap, već u utorak navečer, no to i nije bitno. Tekst koji mi je Luka poslao odlučio sam, s njim u dogovoru, dodati ovome mome. I evo ga s naslovom:

Kako bolje provesti Valentinovo nego penjati zaleđeni slap na Medvednici?

Rijetko koja zima obrađuje zagrebačke alpiniste zaleđenim slapom Sopotom, no to se ipak dogodilo u veljači ove godine. Vijest se brzo proširila u alpinističkim odsjecima, tako da se u prvoj polovici mjeseca redovito moglo susresti velebitaše, željezničare i nas, matičare. Budući da većina ljudi preko tjedna radi, na Sopot se odlazilo poslije posla, po noći. Tako smo Marko, Turbo, Daniel, Ivo i ja na Valentinovo otišli na penjanje Sopotu. Pristup od nekih 4 i pol kilometra po već dobro utabanoj stazici lijepo nas je zagrijao i otjerao hladnih – minus 5 °C. Putem tišina, razgovora baš nije bilo jer smo htjeli što prije stići i započeti s penjanjem. Progovorili smo samo kada smo sreli dvojicu lovaca, koji su nas u čudu promatrali kako kroz noć hodamo nakrcani cepinima i užetima.

Znali smo da se tih dana mnogo penjalo na slapu pa smo se pribojavali jesu li nam kolege ostavili štogod leda. Kada smo oko 19 sati stigli do slapa, led je na sreću još uvijek bio dobar. Jedna se strana već počela polako topiti, ali još se uvijek dalo penjati. Užad smo osigurali na bukvama iznad slapa, tako da je penjanje bilo sigurno. Nakon tri sata ispenjavanja postupno su nas svladali hladnoća i umor pa smo počeli spremati stvari za povratak. Istim smjerom, ovaj put uzbrdo, trebali smo jedan sat hodanja do auta. Sve što je lijepo, kratko traje!

Prava je zima ove godine kratko trajala, baš kao i naš mali slap Sopot. U tih smo tjedan dana često razmišljali kako je penjačima iz Slovenije koji, na svoju sreću, mnogo duže i na mnogo više mjesta mogu ovako uživati. Neka se ponovi i sljedeće zime, nadam se i malo duže!«

Alpinisti »matičari«, kako kaže Luka, slikom su mi dočarali kako je to penjati na Sopotu i hvala im za to. Budući da je slap Sopot ljeti, uvijek kad mu dođem u pohode, siromašan vodom, ove će mi slike Sopotu zauvijek ostati u lijepoj uspomeni. I unatoč planovima za šetnje ili planinarenja, neka mi život ponovno učini neku nepodopštinu i neka me što češće razveseli ovakvim ljepotama.

LUKA TAMBACA

Tu

Nikola Sedmak, Zagreb

I majući na umu samo jedno, jedan cilj, s naporom činim posljednji korak – i tu sam!

Umor sve brže prelazi u toplinu, vatru koja od nogu počinje žariti prema glavi. Kad vatra dopre do glave, sve otupljuje, svijet postaje bistriji i mnogo ljepših, jasnijih boja. Dotičem se druge, više razine svijesti, osjećam da sam blizu nirvane. Cap! Gotovo je, nestaje – ostaje samo osjećaj blaženstva, ispunjenosti i sreće.

Tek sada mogu duboko udahnuti svjež zrak, zrak slobode.

Otvaram oči, polako, sa strahom, bojim se da ću se probuditi u sivom zatvoru, negdje dolje... Oprezan sam,

znalo se i prije dogoditi. Prvo malo jedno, onda drugo oko – škiljim – sunčeva svjetlost, plava boja, bijela boja, zelena boja, mnogo boja. Ipak sam tu, tu gdje duboko u sebi znam da pripadam.

Tu – a ne u sivilu i maglovitim predjelima tamo daleko ili blizu.

U prirodi, visoko na planini, na njenom vrhu, gdje nema više.

Želim poletjeti, raširim ruke – sad ću – ali ipak neću. Suđeno je, odavno je rečeno, Bog je tako odredio – svi ćete vi s dvije noge stajati na zemlji i koristiti ih, neki više, neki manje.

Lomi se u meni, lomi se već dugo. Traju lom i borba, strašna borba, pravi rat

u kojem nema zarobljenika, pregovora ili primirja. Jednostavno ne staje. Vuče me ovamo, ovamo gore.

Tamo su boje odavno prešle u sivilo, nema sunca, nema topline. Osim u rijetkim trenutcima predaha kad misli odjуре natrag. Sam sam, iako okružen voljenima i ljubavlju koju gaje prema meni, sam sam u ovoj borbi.

Kako preživjeti, priznati poraz?

Ugasio bih se, nestao bih – ostala bi samo olupina, ljuska od tijela.

Kako preživjeti, pobijediti?

Bio bih slobodan, bio bih tu, za to sam predodređen, radi toga sam rođen.

Sebičnost – opet bih kopnio, opet bi me razdiralo iznutra. Što će biti s mojima, mojim dragima i voljenima koji su jednako prirasli srcu kao i ovaj trenutak.

Ubrzo bi počela nova borba, ali povratka ne bi bilo. Što čovjek treba učiniti, što napraviti?

Tu, baš tu treba odlučiti, tu treba biti iskren, pogledati si dobro u srce, ne biti licemjer. Tu sam slobodan, za ovim žudim, ovo mi je hrana. Nema boljeg mjesta za odluku, odluka pada tu, na vrhuncu planine, slobode, sreće i zadovoljstva.

Borba, rat i pustošenje – to je jedini ishod. Tako mora biti, samo se tom prokletom, bespoštudnom borbom može nastaviti dalje, biti živ i živjeti.

Alternativa je za mene poraz, sigurna smrt.

Odluka je pala i ja se okrećem od ovih vrhunaca, prekrasnih boja slobode, ispunjenosti i sreće – prema sivilu, negdje tamo dolje, s tugom u srcu, ali osmjehom na licu.

I da, borba se nastavlja. Samo se tu, tu na nekom vrhuncu, ovdje, zaustavi na trenutak, taj dugo iščekivani trenutak potpune ispunjenosti srećom i slobodom.

Htjela sam mu reći, ali...

Klara Jasna Žagar, Sesvete

Kad smo se iznenada sreli, nebo je bilo prozirnomodre boje, predivno ukrašeno nizovima bijelih oblaka, sunce je grijalo zemlju najtoplijim zrakama, a priroda je sjala raskošnom ljepotom svježeg lica netom probuđene Ljepotice iz bajke. Gledala sam ga nestašnim pogledom iz kojeg je plamtjela sramežljiva djevojačka ljubav. Uzbudeno sam cvrkutala poput sjenice koja je netom prvi put napustila sigurnost roditeljskoga gnijezda. Prišla sam mu, ali on me gledao hladnim, nezainteresiranim, sivim pogledom. Činilo mi se da me promatra kao maglovitu sjenu na svome putu. Htjela sam mu reći, ali... Čemu sve to? Znam da me on ne voli onako kako ja volim njega. Za njega sam samo nesigurna djevojka čiji ga nespreni poljupci ne bi mogli zadovoljiti. Ja sam samo jedna kuglica

u dugoj ogrlici onih koji su ga pokušali osvojiti. Tužno sam uzdahnula, slegnula ramenima i bez riječi otišla dalje.

Ljudi kažu da vrijeme liječi sve rane, ali to nije točno. Godine su prolazile, a ja sam još uvijek s istim osjećajem nemoći mislila na njega. Kad smo se iznenada sreli, gledala sam ga onim istim djevojačkim zaljubljenim pogledom kao i prije toliko godina. Nad nama je sjalo ono isto prozirno, modro nebo, dodirivale su nas zrake onoga istog toplog sunca i priroda je sjala onom istom bajkovitom ljepotom kojom me je i tada opčinila. Drhtala sam poput sjenice iznenada zarobljene u ljudskim rukama. Prišla sam mu, a on me je gledao hladnim, nejasnim, sivim pogledom. Činilo mi se da kroz mene gleda u daljinu. Htjela sam mu reći, ali... Čemu sve to? Znam da me on ne voli onako

Anića kuk - najveća monolitna stijena u Hrvatskoj i simbol penjanja u Paklenici

KLARA JASNA ŽAGAR

ALAN ČAPLAR

ću njegovu snažnu volju kojom mi se tako dugo i odlučno odupirao, slomit ću sve prepreke koje je postavio između nas, slomit ću svoj strah od njegove prijeteće tišine i hladnog, sivog pogleda zbog kojega bih uvijek ustuknula i bez riječi otišla dalje.

Jugo je danima bijesno udaralo more i planinu, baš kao i one godine kad smo se prvi put sreli. Teški, olovnosivi oblaci prekrivali su nebo, a gusta kiša natapala je zemlju. Potom je niz puste klanice zahučala bura. Rastjerala je oblake, ali je sa sobom donijela svježinu iz unutrašnjosti zemlje u koju se već polako ušuljala jesen. Spustila sam pogled na stazu ne želeći mu dati priliku da me uplaši i pokoleba u mojoj namjeri. Njegove upozoravajuće riječi odbijale su se od nevidljivog oklopa koji je štitiio moje misli kao što metalni oklop štiti viteza od protivnikova bodeža.

Preskočila sam suho potočno korito i vedro krenula na put kojim, čini mi se, već dugo nitko nije prošao. Staza se krivudajući poput srebrne zmije provlačila leđima planine. Čvrsto sam kročila njome promatrajući pritom nezamislive krške oblike od kojih čovjeku zastaje dah. U ovom dijelu planine drveće i cvijeće nije potpuno nemoćno protiv navala sila Prirode. Staza je strma, a sitno kamenje, smrvljeno erozijom, skliže se pod nogama. Uspinjala sam se neočekivano dugo, a zastala sam tek na križanju putova. Pogledala sam oko sebe i ostala zatečena ljepotom prirode. Iza otvorenog prozora između stijena šumilo je more, a sivi kameni valovi ljuljali su se posvud oko mene nošeni snažnom burom. Nakon još nekoliko minuta uspona ostavila sam za sobom zelen pás granice raslinja i stijenja i ugledala nehrabrujući prizor. Cjelovita stijena iznenada je promijenila oblik u niz razlomljenih kamenih gromada ispresijecanih plitkim i dubokim pukotinama uredno naslaganima u savršenu cjelinu. Uslijedio je ljuti krš.

U nevjerici sam promatrala moćnu kamenu glavu koju je Priroda sigurnom rukom izdigla s lica Zemlje. Preda mnom se prikazao veličanstven rezultat rada očima nevidljive sile kojom je Priroda pokazala čudesnu moć prilagođavanja okolišu. Gotovo sam ostala bez daha, ali i bez samopouzdanja. Ispred najvećega kamena i ponad najdublje škrape nemoćno sam raširila ruke i podigla prema nebu tužan pogled. Niski grabovi

kako ja volim njega. Za njega sam još uvijek nesigurna djevojka koja se divi njegovoj snazi i uzvišenosti, djevojka koja u njegovu naručju traži utjehu i mir. Tužno sam uzdahnula, slegnula ramenima i bez riječi otišla dalje.

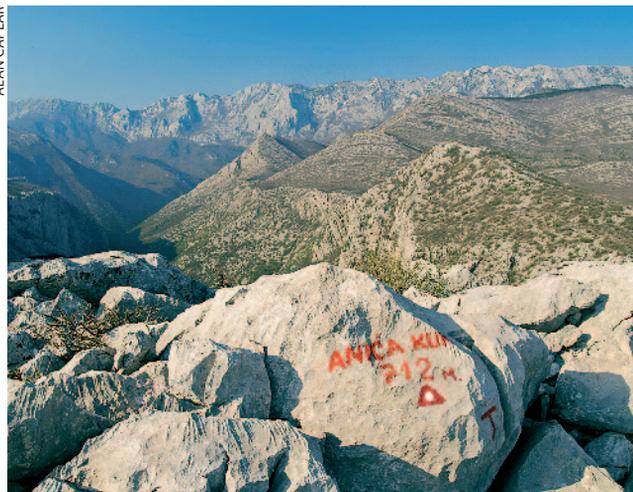
Vrijeme je prolazilo svojim ujednačenim, mirnim hodom, a ja sam odlučila učiniti voljni napor i izbaciti ga iz svojih misli. Nikada ga neću moći osvojiti sa svim svojim ograničenjima male žene. Uvjeravala sam se da naš odnos ne može biti takav kakvog sam ja željela. Uvjeravala sam se da je moja neiskusna i naivna ljubav prema njemu bila romantična obmana rođena iz usamljenosti i potrebe da samoj sebi dokažem kako sam vrijedna njegove ljubavi. On me sigurno nikada nije volio. Da jest, ne bi me uplašio svaki put kad sam skupila hrabrosti da mu uopće pridem.

Ali, čini mi se da je Vergilije ispravno ljubav smatrao vrstom bolesti koja nas mijenja i tjera da se ponašamo na čudan i nerazborit način. Dok mi je razum govorio da odustanem od svog sna, srce me je vuklo k njemu. Odlučila sam, a ovoga je puta odluka bila neopoziva. Slomit ću ga, slomit

stenjali su pod silovitim naletima vjetra. Kakvom li samo dovitljivošću osiguravaju svoj opstanak u ovim surovim uvjetima? Živi su organizmi izvanredno prilagodljivi.

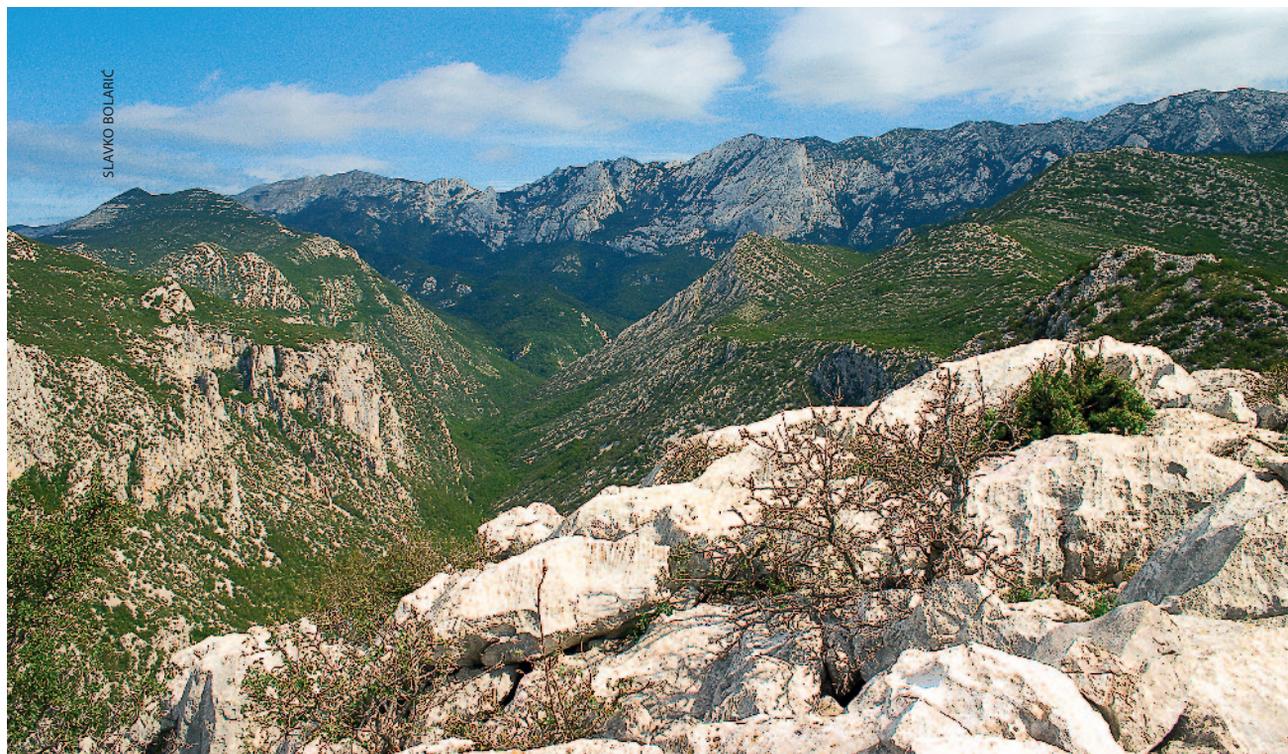
Vjetar je i meni prijeto bacanjem u škrapu. Izgledalo je da nema izlaza. Vlaga je visjela u zraku. Ubrzano sam disala. Nedostajalo mi je snage za borbu s kamenom strminom, posustajala sam. Suočena s oštrim uvjetima sjetila sam se rečenice koju sam jednom pročitala u »Našim planinama«. Glasno sam viknula: »Pokleknut ćeš, planino!«, ali vjetar je prigušio glas koji je više sličio šapatu nego grlenom pokliku. Ta mi je rečenica davala snagu na glatkim stijenama i na šiljcima negostoljubivih škrapa. Ta me je rečenica ispunjavala nepopustljivošću i prkosom. Ta me je rečenica dovela mojoj ljubavi.

Nakon niza teških koraka svijet je nestao u modrini neba. U srcu sam osjećala nespутanu slobodu beskraj. Stalan, oštar i iscrpljujući vjetar, zbog kojeg se nisam usuđivala uspraviti tijelo, u daljini je pjenio uzburkano more. Moja je ljubav, rasuta po kamenju, ležala pod mojim nogama. Nisam vjerovala da sam se samo vlastitom snagom

mogla probiti kroz opak masiv. Promatrali smo se jedan dugi trenutak. Rekao je: »Mislio sam da ćeš odustati.« Nasmijala sam se i rekla: »Volim te.« Odgovorio je: »I ja tebe volim, sjenice. Sve ove godine sam te volio, ali ti to nikada nisam pokazao. Baš djetinjasto od mene, zar ne?!« Nije važno, ljubav je na kraju ipak pobijedila. Sad smo tu, zajedno, zagrljeni, sretni. Anića kuk i ja.

SLAVKO BOLARIĆ

Vidik s Anića kuka na klanac Velike Paklenice i vršni hrbat Velebita

Planina nas je zvala k sebi

Denis Vranješ, Split

Kad je prije dvadesetak godina dotrčala u moj život nisam mogao ni naslutiti u kojoj će ga mjeri zauvijek promijeniti. U rodovnici nosi ime Krista, ali mi smo je nazvali Lili – po Liliki, djedovoj kujici istarskom goniču. Rano nam je djetinjstvo bilo ispunjeno brojnim anegdotama vezanima uz tog nadasve posebnog psa. Ipak, ponajviše pamtim djedovu priču kako je jednog dana odlučio Liliku dovesti sa sela u Poljicima Kozičkim pod sjevernim obroncima Vrgorskoga gorja sebi u Makarsku. Cijeli taj put preko Biokova Lilika je provela djedu pod nogama. Sutradan je više nije bilo. Noću se odšuljala i nestala bez traga. Dotad je već pretrčala preko Biokova i vratila se natrag u svoje kraljevstvo. Planina ju je zvala k sebi!

S dolaskom Lili u naš dom, moj je život nepovratno krenuo dotad nezamislivim smjerom. Treninge ragbija sve češće sam preskakao, Lili bi me kod kuće nestrpljivo čekala. I školske sam obveze počeo vješto izbjegavati. Čitao sam tek pustolovne romane, ponajviše svoje omiljene spisateljice Jean Auel, te priručnike o preživljavanju u prirodi poput »Prehrane u prirodi«. Planina me je zvala k sebi!

Nitko se nikad nije tako veselio vikendu u planini kao moja Lili. Čim bi sa subotom prve jutarnje zrake provirile nad Mosorom, skočila bi na krevet puna nestrpljenja da krenemo ususret novim pustolovinama. Mosor je bio naše skriveno kraljevstvo, gdje bi ta špringer španijelka repićem veselije mahala,

Rano mi je djetinjstvo bilo ispunjeno brojnim anegdotama vezanima uz Lili, nadasve posebnog psa. Nitko se nikad nije tako veselio vikendu u planini kao ona. Čim bi sa subotom prve jutarnje zrake provirile nad Mosorom, skočila bi na krevet puna nestrpljenja da krenemo ususret novim pustolovinama

Lili, s ruksakom na Biokovu

DENIS VRANJES

Vršni dio Mosora

a njuškicom hvatala svaki miris koji se razlijebao planinom. U autobus nismo smjeli, a automobil nismo imali, pa bismo se prema Mosoru uputili pješice. Još sam bio srednjoškolac, pa sam na vozačku dozvolu morao čekati nekoliko godina. Taman toliko da dobro upoznam sve prigradske četvrti i putove prema našem kraljevstvu. Tek su kasnijih godina na red došli i Kozjak, i Omiška Dinara, i Biokovo.

U ruksak bih tad ubacio dovoljno hrane za nas dvoje, a za sebe i čaturicu s toplim čajem od nabranog bilja te još puno vode za nas oboje. U planini nema vode, sve brzo otječe u njena njedra, pa se za naša lutanja trebalo opskrbiti dovoljnim zalihama. Hrana je dehidrirana, pa iziskuje još veće količine tekućine za psa. Navukao bih potom stare vojničke čizme, nabavljene baš kao i čaturica na vojnom otpadu nadomak grada, a njen repić već bi ludio. A kad uzicu uzmem u ruke, Lili

bi razdragano poskakivala, drhteći od uzbuđenja. Niz stubište bismo se sjurili, na ulicu istrčali, jutro da pozdravimo i Mosoru pohitamo. Planina nas je zvala k sebi!

Svi bi nas zasigurno s nevjericom promatrali na autobusnim stanicama dok bismo užurbano koračali splitskim ulicama. Od Vrha Sućidra, pa preko Pujanki i Mejaša do Kile i Karepovca. Tu bismo, napuštajući betonsko okruženje, usporili korak, želeći taj trenutak pretvoriti u vječnost. Prvo bismo prošli pored suhozida, uz maslinike i vinograde, pa kroz šume, preko livada. Nakratko bi se među starim kamenim kućama Kučina vratili u usnulu civilizaciju, cestu prešli i opet u šumu zavukli. Markacija nije bilo, svaki nam je novi put predstavljao nov izazov. Jedini zemljovid koji sam imao sa sobom bila je stara grebenska karta planina Srednje Dalmacije, već potrgana od čestog prelistavanja, čime

Mosor -
istodobno
kamenita i
zelena planina

bih za ručkom izluđivao mamu. Usprkos tome, dobro bismo se snalazili u svom novootkrivenom kraljevstvu. Svaki put otkrili bismo neku novu stazicu, neki naizgled obećavajući prolaz kroz gusto borovo granje poviše Kučina, novu obzidanu lokvu u okolnim dolcima u koju bi s veseljem uskočila. Putom bih skupljao kadulju, vrisak, majčinu dušicu, jaglac, metvicu, šipurak, a Lili bi poput pravog šunjkavca razigrano skakutala kroz makiju, otkrivajući mi među grmljem skrivene prepelice. Zbog toga bi svako toliko težak klepet krila odjeknuo ponad naših glava, remeteći tek nakratko to savršenstvo mira, a igra bi se nastavila.

Lili na Mosoru,
Split u daljini

DEMIS VRANIJEŠ

Ponekad bi nam se netko i pridružio, ali i dalje smo najčešće u posjete Mosoru odlazili sami. Sami u svojim mislima i potragama. Teško nas je bilo razumjeti, ali to je bio cijeli naš svijet.

Otišli bismo do »Lugarnice«, dalje nismo smjeli. Roditelji nisu dopuštali noći da na nas spusti svoj mračni plašt. Vraćali bismo se doma umorni, ali njene su oči odavale koliko je sretna. A u toj radosti zrcalilo se i moje zadovoljstvo.

Tih godina našoj sreći nije bilo kraja. Živjelo se za vikende, ali bismo i između tih dana skoknuli do Marjana, prošetali uz more, a pogled bi se i tada vinuo visoko gore prema bijelim stijenama Mosora. Na krilima vjetra do nas bi doletio dah planine, po obrazima nas pomilovao i prišapnuo da nas Mosor očekuje i ovog vikenda.

Danas Lili počiva na svom Mosoru. Pod jednim dubom pronašla je vječni spokoj i još uvijek kad pored njega prođem čujem u šuštavom lišću starog hrasta njenog repa pozdrav. Osmijeh mi to na lice izmami, a uspomene navru što nikad svoga sjaja izgubiti neće, dok mi poručuje da jednog dana opet zajedno krenut ćemo gore...

I onda, prije godinu dana, u planini pronalazi me ona, malo crno klupko staro svega mjesec dana. Vratila se!

Planinarski (avan)turizam na našem najvišem otoku

Matej Perkov, Zagreb

Nakon propalog dogovora o jednom velebitskom izletu nagovorio sam prijatelja da mi se pridruži u zimskom pohodu na Brač. Nije baš blizu Zagreba, no razmjerno je lako onamo stići, a i otok se čini atraktivnim.

Obilazeći vrhove uključene u Hrvatsku planinarsku obilaznicu dosad sam posjetio nekoliko otoka i svi su me oduševili. Hrvatski otoci možda se ne mogu podičiti visinom, ali ljepotom i zanimljivostima svakako mogu!

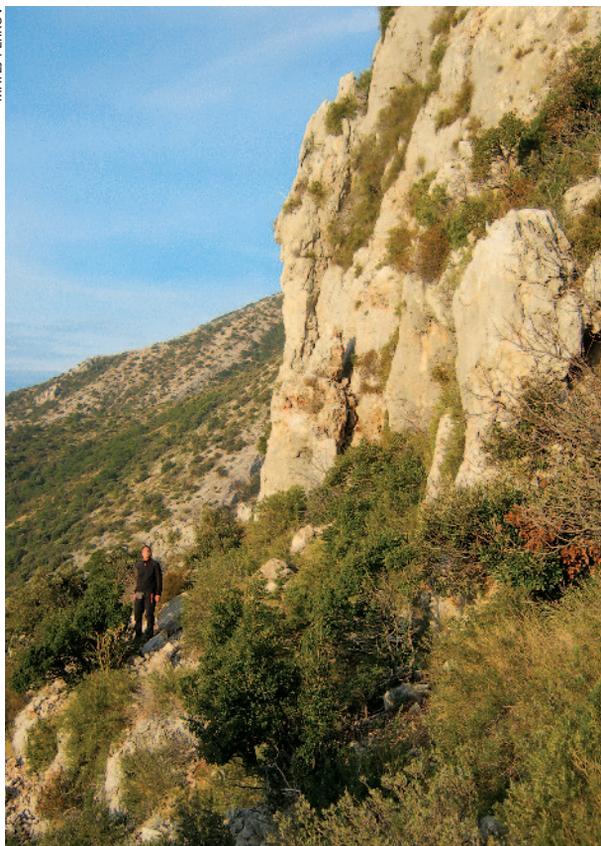
Spremili smo stvari te noćnim vlakom otputovali u Split, ujutro ulovili trajekt za Supetar, a zatim nas je otočni bus odbacio do mjesta gdje se odvaja cesta za Vidovu goru, petnaestak kilometara nakon Nerežišća. Bilo nam je premalo doći na Brač i popeti se samo na vrh pa smo se dogovorili da obiđemo još neke znamenitosti. Tako smo pošli asfaltiranom cestom prema vrhu, a zatim skrenuli makadamom prema pustinji Blaca.

Nakon pola sata hoda po makadamu slijedi lijepo uređena stazica koja nas je za daljnjih pola sata dovela do samostana. Šetnja je bila ugodna, sunce je sjalo i jakne nam nisu trebale. Nakon hladnih noći na putu smo vidjeli dvije zaledene lokve vode te ostatke snijega. Usput smo susreli poneku ovcu, a zrak je bio ispunjen mirisima bilja. Bilo je savršeno, dok bi ljeti ta tura bila paklena zbog vrućine.

Pustinjački samostan Blaca sagradili su glagoljaški redovnici iz Poljičke republike u 16. stoljeću, napustili su ga nakon 1960., a danas je to muzej. Poznat je po svom položaju ispod markantne krševite stijene i vrijednim eksponatima koje su svećenici donijeli ovamo (klavir, mnoštvo knjiga, teleskop...).

Prošetali smo malo imanjem, ručali i fotografirali. Kamena šterna puna vode zaledena je, a sa stijena ponad nje vise ledene sige. Vidjeti tako nešto na Braču zbilja je poseban doživljaj! Bilo bi zgodno doći ovamo i osamiti se na nekoliko dana.

MATEJ PERKOV

Bračke stjenovite okomice

Nakon odmora nastavljamo prema uvali Blaca – do mora se stiže za 40-ak minuta, a plažica u uvali zaista je prekrasna. Nažalost, puna je smeća koje je nanijelo more. Uvala je dostupna samo dugom pješačkom stazom ili morem, a kakva ekološka akcija dobro bi došla.

Stazom uz more za tri sata hoda stiže se do Bola, turističkog središta otoka. Većinu puta staza vodi uz samo more, čija se modra boja prelijevala u zelenu – planinarenje na nula metara nadmorske visine, neka sam i to doživio! Putem prolazimo pokraj nekoliko predivnih uvala s nedirnutim plažama, a od mjesta Murvica do Bola vodi maka-

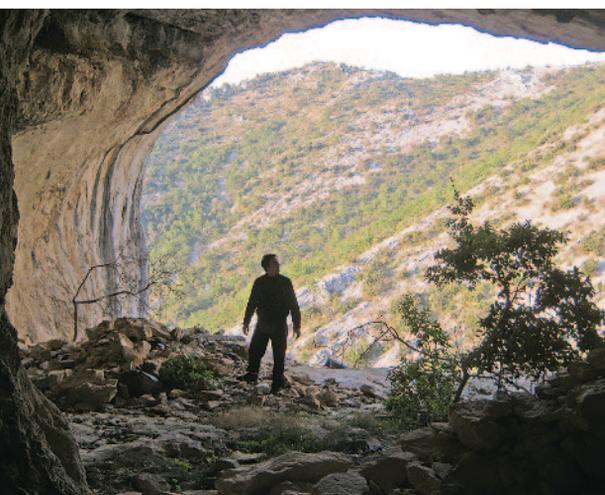
MATEJ PERKOV

Pustinjački samostan Blaca

MATEJ PERKOV

Čarobna skrivena uvalica

MATEJ PERKOV

Slučajno otkrivena špilja

Obilazeći vrhove uključene u Hrvatsku planinarsku obilaznicu dosad sam posjetio nekoliko otoka i svi su me oduševili. Hrvatski otoci možda se ne mogu podičiti visinom, ali ljepotom i zanimljivostima svakako mogu!

damska cesta. Iznad Murvica nalazi se znamenita Zmajeva špilja, no nemamo vremena da je posjetimo. Pada mrak, a špilja je osim toga i zaključana pa bi se trebalo najaviti vodiču. Do Zlatnog rata stižemo kad se već gotovo smračilo, no prizor je više nego prekrasan. Sve je tiho i more je mirno, a mi umorni liježemo na sitni šljunak uz more i guštamo. Mjesečina obasjava plažu, a nebo je posuto tisućama zvijezda. Na plaži ispod šanka ljetnog »beach bara« uređujemo mali bivak i brzo tonemo u san uz zvuke valića koji miluju obalu.

Sutradan ustajemo u zoru, temperatura je ispod ništice. Spremni smo za uspon i krećemo u »napad« na Vidovu goru s južne strane. Međutim, ubrzo nailazimo na problem – tamo gdje prema karti počinje staza nema nikakvih markacija ili ih mi po mraku ne vidimo. Odabiremo jednu stazicu i slijedimo je, a sudeći prema karti na dobrom smo putu. Uskoro se nalazimo na teškom terenu, pa zastajemo radi odmora, kako bismo nešto pojeli i pričekali da se razdani.

Nastavljamo prateći stazu duž klanca. Stalno nailazimo na ovce ili čujemo njihova zvona čiji cilik odjekuje šumarcima. Ponegdje se mogu vidjeti ostaci razrušenih zidova i torova. Uspinjemo se strmim siparom, gubimo (nemarkiranu) stazu te se ponovno probijamo kroz neku šumicu, a zatim slijedi iznenađenje – ogromna špilja, koja se nigdje ne spominje niti je ucrtana na karti! Plitka špilja velikog otvora očito je bila odlično sklonište za pastire. Fotografiramo je i malo se odmaramo, a zatim krećemo dalje.

Napredujemo polako, procjenjujući teren, te stižemo u podnožje stijena na kojima malo isprobavamo penjačke vještine. Ubrzo stižemo na vršak kojem ni do danas nismo saznali ime, nešto niži od glavnog vrha Vidove gore. Toplo je, a od

Vidik od rimske gradine prema vrhu Vidove gore

najavljene bure puše tek lagani vjetrovi koji nam ne smeta, a vidici su spektakularni.

Idemo dalje prema grebenu te nailazimo na staru rimsku utvrdu koja se spominje i u turističkom vodiču. Od utvrde do grebena vodi stazica kroz lako prohodnu šumu, a usput prolazimo između dviju zanimljivih stijena koje izgledaju kao kipovi na Uskršnjim otocima. Fotografiramo s grebena, a prizor dviju stijena i rimskoga kaštela iznad njih djeluje kao da smo našli neki izgubljeni grad usred bolivijske prašume.

Do vrha Vidove gore preostalo nam je oko pola sata. Ispred nas je trčalo uplašeno stado ovaca. Nakon pet sati uspona – umjesto planirana dva – bili smo zbilja sretni što smo se popeli na najviši vrh jadranskog otočja (778 m). Pošli smo od nule, prošli težak teren, probijali se kroz makiju, pentrali se po stijenama, otkrili jednu špilju, osvojili nepla-

nirano jedan vrh, vidjeli rimsku utvrdu... sve to mimo očekivanja!

Na vrhu ima i malo snijega. Nakon kraćeg odmora i uživanja u vidiku krećemo cestom za Nerežišće. Mnogi posjete Brač, dođu na vrh Vidove gore autom, lupe žig u knjižicu i kažu da su »osvojili« vrh. Mi smo ostvarili krasnu planinarsku turu koja nam je omogućila da vidimo nekoliko važnih znamenitosti toga prelijepog otoka i uživamo na njegovim stazama. Brač je nadmašio sva naša očekivanja i oduševio nas svojom prirodom, spokojem i mirisnom »arjom«. Jedina je mrlja na izletu bila to što smo zbog dugog uspona propustili trajekt pa smo stigli tek na večernji vlak i stigli u Zagreb u ponedjeljak ujutro. No, nije nas bilo previše briga za to, zadovoljno smo u vlaku sklapali oči pjevušeći u sebi prigodnu »Otoče, volim te...«.

Taj strašni **Korenski vrh**

Helena Novak Penga, Zadar

Nedavni izlet na Korenski vrh na sjevernom Velebitu pamtit ću vjerojatno i u dubokoj starosti po velikoj količini proživljenog straha, s gradacijom prema panici, a zbog kojeg i danas zbijam šale na svoj račun. Svaki iole iskusniji planinar smijati će se onome što će sada pročitati jer uspon na Korenski vrh nije težak. Ali, to i jest cilj: pokazati ljudsku stranu planinarenja koju smo svi barem jednom iskusili te se malo nasmijati samome sebi.

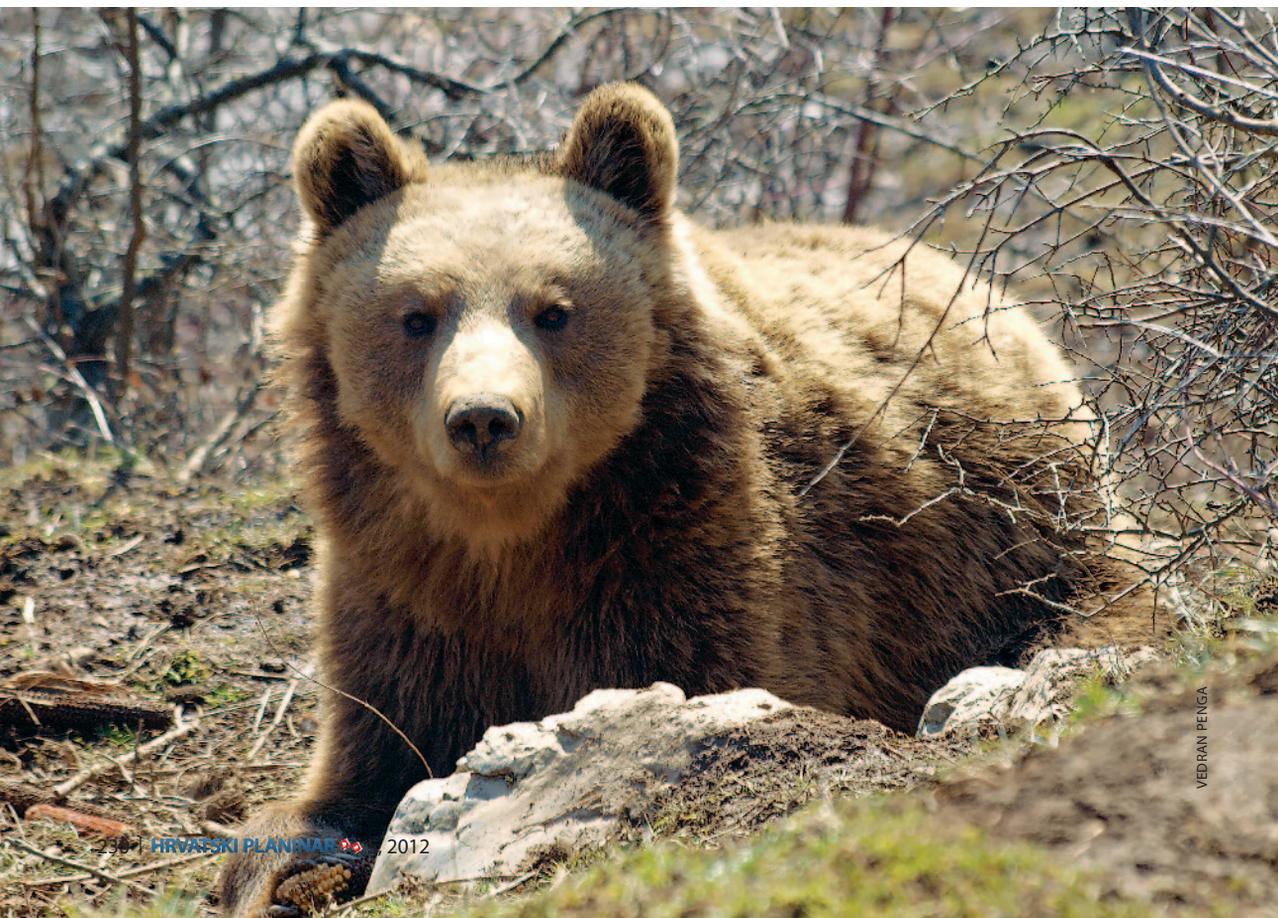
Jednoga lijepog ožujskog dana prošle godine B. i ja uputili smo se iz Zadra prema Kuterevu, gdje se nalazi naširoko i nadaleko poznato utočište za medvjede. Kuterevo je u neposrednoj blizini prije spomenutoga Korenskog vrha te nadomak poznatoga marijanskog svetišta Majke

Božje od Krasna. Tim geografskim koordinatama pridružuju se i Otočac s jedne te Senj s druge strane, što nam se učinilo idealnom prilikom za upoznavanje još jednog dijela Hrvatske.

Medvjedi na sto i jedan način

Dan je počeo savršeno: pun sunca i blagog nagovještaja proljeća. Premda se snijeg i blato miješaju u svim omjerima, naslućujemo da je ovo napokon kraj zime. Puni snage i dobrog raspoloženja, u Kuterevu susrećemo čuvene medvjede, smještene u nevelikim rezervatima uokvirenim električnom ogradom. Tu su medvjedi svih starosnih dobi: bebe, djeca, tinejdžeri, odrasli medote iliti big bears (prepisano s ploče), stari mede... Maženi i paženi od

Sva sreća, između je čvrsta ograda. Inače ga ne bismo tako mirno fotografirali

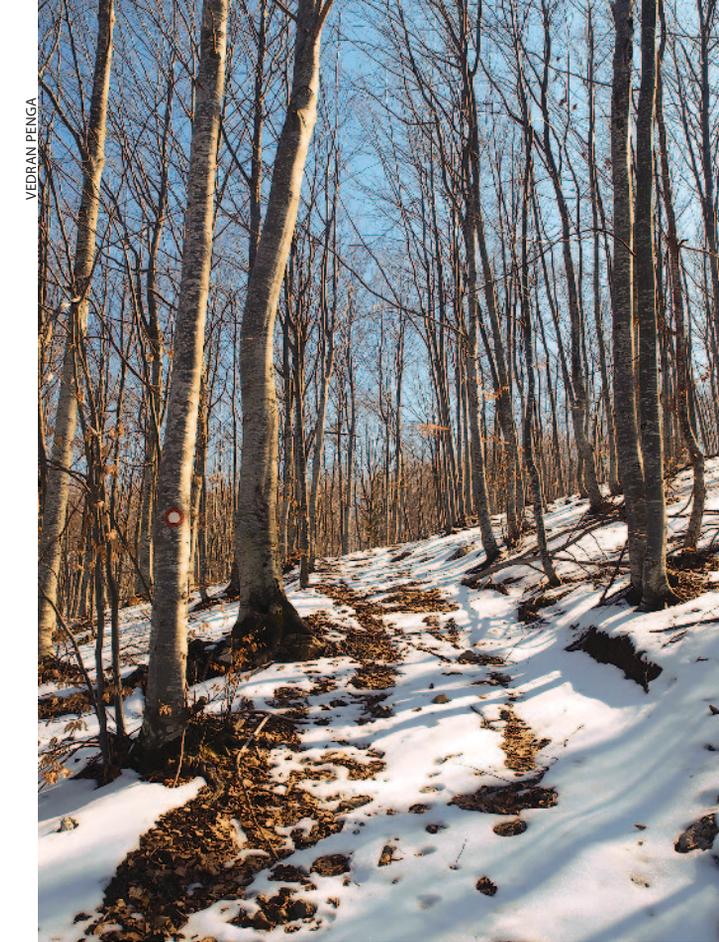

više-manje mladih volontera sa svih strana svijeta, kuterevski medvjedi cijelo su nam vrijeme pozirali, igrali se, tobože se svađali i pravili važni. Točno su znali raspoznati trenutke kad je objektiv bio uperen prema njima. Nije ni čudno, u ovome nepoznatom kutku Europe u gluho doba godine susrećemo skupine japanskih turista koji neizostavno slikaju medvjede. Kad malo bolje razmislim, B. bi trebao organizirati izložbu posvećenu kuterevskim medvjedima. Recimo, pod naslovom Medvjedi u svim pozama. Ili Medvjedi na sto i jedan način. Živjeli kuterevski medvjedi!

Tragom neznančevih stopa

Nakon epizode s medvjedima upućujemo se autom prema Šporčićima. Još u Kuterevu na parkiralištu susrećemo simpatičnog djeda (izgleda da su svi starčići tijekom svih izleta bili simpatični) kojeg oprezno pitamo za snijeg na Korenskom vrhu. Djed nam kaže: »Ima puno snijega, no možete gore – samo pazite na grebenu da vam noge ne upadnu u škrape prekrivene snijegom jer biste se mogli polomiti.« Djed nam detaljno opisuje sve vrste lomova koje nas gore čekaju, na što ja junački počnem osjećati pritisak u želucu. Sad mi se čini da djedo uživa kad ga još jednom pitam je li jako opasno pri vrhu. Pravo žensko.

Krećemo prema Šporčićima. Tamo ostavljamo auto i nastavljamo od ploče na kojoj piše: »Dulibe – Korenski vrh, 1:30 h«. Put vodi kroz strmu šumu. Na početnoj čistini snijeg je samo u tragovima te uspijevamo nesmetano gledati prirodu oko sebe. Nije da je pogled divan (sve je u ružnim, smeđim, poslijezimskim tonovima), ali zrak je fantastičan. Što se više uspinjemo, to sve dublje upadamo u bijeli pokrivač ispod kojeg su spretno skrivene hrpe namočenog lišća. Počinjemo – što bi moja baka rekla – prtiti snijeg. Mjestimično je plitko, mjestimično duboko, sve ovisi o gustoći šume. Pomažu nam nečiji otisci u snijegu, osobito u onom dubljem, gdje samo zagazimo u stopu prethodnika.

Moja mašta vlasnika stopa čini snažnim i iskusnim muškarcem, s dobrom opremom, koji poznaje svaku stopu do Korenskog vrha i koji je barem sto puta tih službenih sat i pol hoda strusio u pola sata. Našeg prethodnika sve više zamišljam kao hrabrog pionira koji krči put nezalicama i početnicima. Što vrijeme više odmiče, to mi sve glasnije poput mantre u glavi odzvanja: »Možete slomiti nogu. Tamo su duboke škrape ispod snijega. Možete slomiti nogu, nogu, nogu...« E, pa, ako to nije princip po kojem djeluje voodoo, ne znam što bi bilo.

Već smo mokri od znoja, predma nije topao proljetni dan. Strmo je, mora se priznati, a snijeg udvostručuje napore. Konačno šuma prestaje te stižemo do čistine pod snijegom. Ipak pronalazimo mjestašce na kojem na brzinu jedemo i nadugačko prepričavamo kako nas sve ovo podsjeća na čistinu s koje se kreće na

Na donjem dijelu puta nije teško - nema puno snijega

Vidik s
Korenskog
vrha na
sjeverni dio
Sjevernog
Velebita

Korenski vrh

Budakovo brdo. Tek ovdje, na brisanom prostoru, doživljavamo plavetnilo neba, ali i jako jugo. Nije ugodno.

Nakon odmora krećemo prema stijena koje su ispočetka slabo pošumljene, a onda postaju gole. To se lako svlada, sto puta smo prošli sličnim krajem. Zapravo, u uzbuđenju uopće i ne primjećujemo da

smo prošli kraj kutije s pečatom jer dolazimo do grebena koji je s južne strane suha stijena, s divnim vidikom na niz velebitskih vrhova, a sa sjeverne je strane obrastao šumom, koja je pod snijegom.

Još malo do vrha

Došli smo do mjesta na kojem počinju mogući lomovi ruku, nogu i svega ostalog: nemoguće je hodati po grebenu samo s južne strane, potrebno je ići i po skrivenim škrapama sa šumske strane. U Čaplarovu vodiču lijepo piše da je pred samim vrhom lijevo kratki odvojak do kutije sa žigom, a da je desno do vrha potrebno svega tri minute. Tri minute! No, naravno, B. (koji je zadužen za pojedinosti puta) nije ponio knjigu (preteška je) niti je, kao što to inače čini, fotografirao stranicu iz knjige (zaboravio je), a nema ni (budimo iskreni) fotografsko pamćenje – pa ne znamo taj dragocjeni podatak.

Osjećam navalu adrenalina. Jugo je sve jače, što je samo po sebi razumljivo, jer se krećemo po grebenu. Po tadašnjoj procjeni, ispred mene je još tko zna koliko hodanja do poznate velike stijene na koju se svi obvezno načičkaju pri fotografiranju. Nije lako pronaći siguran kamen ispod snijega, jer svaki korak može značiti korak u prazno, u škrapu

Drugim riječima: osjećam navalu adrenalina. Jugo je sve jače, što je samo po sebi razumljivo jer se krećemo po grebenu. Po tadašnjoj procjeni, ispred mene je još tko zna koliko hodanja do poznate velike stijene na kojoj se svi obvezno načičkaju pri fotografiranju. Nije lako pronaći siguran kamen ispod snijega jer svaki korak može značiti korak u prazno, u škrapu.

U glavi mi zvuči zlokobna voodoo-mantra djeda iz Kutereva. Kukam. Hvatam se za svaku grančicu i kamen. Dobro da još ne počnem disati na škrge. (Sad sam naišla na fotku koja odlično prikazuje mene kako u trenutku panike kriještim: »Kako ću ja to? Kud si me to doveo?«) Ustvari, svaka čast B-u i njegovu neizmjernom strpljenju s ovakvima poput mene. Ajd' da je to Bojinac, čije sam sajle u nekoliko minuta svladala bez trunke straha. Ali Korenski vrh? Sramota!

Konačno smo došli do stijene. Mene je, kao što sam rekla, sram – iako, pravednosti radi, i B. kaže da je bilo opasno. Još mi se uvijek tresu noge. Samo sam se naslonila na stijenu i gledam nekamo u prazno, dok B. skače posvuda. S vremenom počinjem uočavati vidik pred sobom, koji je sigurno još dojmljiviji u proljeće ili ljeto. No, zbog jakog vjetra ne možemo se predugo zadržavati.

VEDRAN PENGAR

Povratak je mnogo, mnogo opuštajući. U te tri minute do kutije više se ni ne mogu sjetiti zašto sam toliko paničarila. Povratak kroz šumu prolazi u sada već potpuno opuštenom i zabavnom raspoloženju. Uviđamo da se možemo sklizati po snježnoj nizbrdici i već počinjemo razrađivati planove o improviziranom sanjkanju i skijanju kroz šumu. Silazak nam se čini prekratkim.

U autu vidimo da imamo još vremena posjetiti svetište u Krasnu, koje me je oduševilo svojom skromnošću i jednostavnošću, iskazanom toplim pučkim nabožnim slikarstvom. Kako smo u taj dan uspjeli smjestiti još i Senj – koji smo po danu (!) prošli uzduž i poprijeko – ni sada mi nije jasno. Ali jasno mi je da je ovo bio jedan od poučnijih izleta. Na kraju krajeva, ako vlastitim slabostima i strahovima ne možemo nasmijati sebe i druge – uzalud nam trud, planinari.

Unutrašnjost svetišta Majke Božje od Krasna

Stare gradine u Požeškoj gori

Berislav Tkalac, Županja

U Slavonskom je gorju tijekom dugih godina srednjega vijeka izgrađeno nekoliko većih i manjih utvrda. Većinu njih s vremenom su sakrili zaborav i šuma, no znatizeljnom planinarskom oku one su više nego zanimljive, tim više što se mnoge od njih nalaze nadomak markiranih planinarskih putova. Ovdje ćemo ukratko predstaviti pet gradina nadomak trase Slavanskoga planinarskog puta po rijetko posjećenoj, ali zanimljivoj Požeškoj gori. Možda će nekome saznanje da se u njedrima šumovite i pitome Požeške gore skrivaju tajnovite utvrde biti poticaj da se uputi u pustolovno istraživanje.

Viškovački grad

Viškovački grad nalazi se u šumi, iznad sela Viškovača, na strmom brijegu visokom 364 metra. Utvrda ima ovalan tlocrt, izdužen u smjeru sjever – jug. Unutar obrambenog zida nalazi se okrugla kula visoka dvadesetak metara. Zidovi kule debeli su i do jednog metra. Unutarnji je promjer kule 4 metra, dok joj je vanjski opseg »oko 70 koraka«, zabilježio je Julije Kempf u svome djelu »Požega« 1910. Kula se nalazi unutar južne strane utvrde i dobro je ušćuvana.

Između obrambenog zida i kule uski je prolaz kroz koji se mogao provući čovjek. Prozori su razvaljeni, a ispod njih su jame za topove i puške. Po nacrtu se vidi da je utvrda na sjevernoj strani imala i pravokutnu kulu koja je vjerojatno kasnije dograđena. Dvorski i stambeni prostor nalazio se na zapadnom dijelu utvrde. Zahvaljujući kvalitetnoj gradnji i dobrom kamenu obrambeni je zid u dobrom stanju i odolijeva zubu vremena. Za gradnju je korišten domaći kamen lomljenac.

Utvrda je imala opkop samo s južne strane jer je s ostalih strana bila prirodno dobro branjena. Općenito gledano, ova je utvrda najbolje očuvana gradina u požeškom kraju. Po tipu gradnje slična je romaničkom stilu pa je uspoređuju s Okićem ili Starim gradom kod Orahovice.

O postanku grada ima vrlo malo podataka. Narod je taj grad zvao jednostavno Gradina. Narodna predaja kaže da je od utvrde vodio podzemni put do zavoja na Orljavi, gdje je uz lijevu stranu rijeke stajao visok i debeo zid zvan Crkvište. O tome u »Nevenu« iz 1855. na stranici 490. piše Luka Ilić Oriovčanin. Priča kaže da su neki Požežani 1818. došli kopati skriveno blago u Viškovački grad. Kad su došli do podrumskih željeznih vrata uhvatila ih je noć. Ujutro kad su se vratili, pronašli su razvaljena vrata, a blago je bilo odneseno. Viškovački seoski stolar koji ih je skriven tajno promatrao, noću je pokupio blago, zatim svoju ženu i djecu, a Viškovcima ostavio i kuću i alat i zanat.

NADA BANOVIC

Viškovački grad

Ta se velika utvrda spominje 1400. kao vlasništvo plemića Vrbovskih iz Požeških Sesveta, gdje i danas stoji dobro očuvana župna crkva Svih Svetih s kamenim gotičkim tornjem. Zbog izoliranosti, ovu utvrdu nisu koristili ni Turci pa je i to jedan od razloga što je dobro očuvana. U nekom drugom slučaju utvrda bi se očuvala baš zahvaljujući Turcima koji bi u njoj boravili, a tek bi poslije počela propadati. Nije poznato zašto je utvrda napuštena.

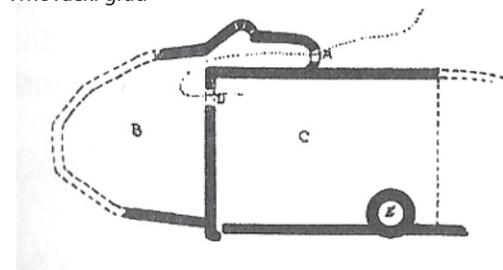
O Crkvištu Luka Ilić kaže da je nekad bio četverokutni grad ili samostan opsega »300 koraka«, opkoljen bedemom i opkopom u koji se ustavama po potrebi puštala voda iz rijeke Orljave. Samo nekoliko kilometara južno nalazi se Pleternica. Vrijedi spomenuti da se ovo mjesto spominje već u 13. stoljeću, točnije 1270., u jednom crkvenom spisu o plaćanju biskupske desetine.

Upravo tamo gdje se Slavonski planinarski put (SPP) »oprašta« od Požeške gore i dolazi do Orljave, nalazi se u selu Ratkovici jednobrodna gotička crkva sv. Mihovila, građena od kamena. Podatci vezani uz sakralne građevine na Požeškoj gori dostupni su u knjizi dr. Josipa Buturca »Katolička crkva u Slavoniji za turskog vladanja« (Zagreb, 1970.). Evo zanimljivog citata iz knjige: »Slavonija je imala oko g. 1500. tj. uoči sistematskih i konačnih turskih provala, oko 430 župa, 50 samostana i preko 600 svećenika, mnogo tvrđa, trgovišta i sela. Sve to dokazuje da je hrvatski narod u ovoj pokrajini bio brojan i kulturni. Velik broj župa i samostana u Slavoniji dokazuje da je narod bio na duhovnoj i moralnoj visini, otprilike kao i narodi Zapadne Europe u to isto vrijeme«. Slavonija je po njegovim procjenama u predtursko doba imala više od 200.000 žitelja.

Prilaz Viškovačkom gradu nije zahtjevan. Iz Pleternice se nadomak grada može stići šumskom cestom kroz vinograde preko lokaliteta Starac na kojem se nalaze vinogradi i kapela sv. Petra. U jednom dijelu kapele nalazilo se planinarsko sklonište. Samo je mjesto prirodni vidikovac. Od ceste do utvrde ima oko 20 minuta hoda. Viškovački je grad s SPP-om povezan markiranim planinarskim putem od Šabanova oraha. Cesta dalje vodi na Tromeđu i Šabanov orah. Markiranim putem do utvrde može se doći i iz sela Viškovača, a također i od izletišta Klačnica ili Klikuna (KT SPP-a). Svi ti putovi opisani su u Čaplarovu »Planinarskom vodiču po Hrvatskoj«.

Vrhovački grad

Vrhovački grad

Vrhovački grad strši na čunjastom i izbočenom vrhuncu okruženom šumom, iznad sela Gradskih Vrhovaca. Vršak visok 437 m, na kojemu se nalazi, najviša je točka u istočnom dijelu Požeške gore.

Nema pouzdanih povijesnih podataka o vremenu nastanka utvrde. Grad je zasigurno postojao za vrijeme turske vlasti u ovim krajevima, od 1532. do 1688. »Od godine 1444. do 1500. spominju se Vrhovci među pristojaštima grada Požege« piše Gjuro Szabo u svom djelu »Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji« 1920. Poslije oslobođenja od Turaka popisivači Slavonije 1702. opisuju utvrdu kao »napuštenu i razvaljenu gradinu«. U okolici Vrhovačkoga grada pronađen je turski i austrijski novac (srebrnjaci Leopolda I.).

Tlocrt grada u Vrhovcima četverokutnog je oblika. Okrugla branič kula ili glavna kula (bergfried) bila je ugrađena u zid utvrde. To upućuje na ranu gotiku, no čini se da je utvrda građena mnogo poslije. Sličan tip kule imaju i ostale utvrde Požeške gore, Gračanica i Viškovački grad, dok je Dolački grad imao, sudeći po tlocrtu, najvjerojatnije četvrtastu branič kulu; za Gornju Vrbovu ne zna se je li uopće imala kulu.

Iz nacрта grada vidi se da je ulaz bio po strani gradine i opasan usporednim obrambenim zidom. Podgrađe je poligonalno. Utvrda se pruža u smjeru sjever – jug. Sve je građeno od domaćeg kamena lomljenca. Očuvanost i stabilnost zidova utvrde bila je još dobra do početka 20. stoljeća. Na nekim mjestima visina zidova bila je oko 1880. i do 8 metara. Tada su se još mogli razabrati otvori za prozore te velike rupe za topove. »Od južnog do sjevernog zida ima 50 koračaja« piše Julije Kempf u svom kapitalnom dijelu »Požeža« iz 1910. On se kao dječak penjao na južni zid utvrde. Vidik je opisao ovim riječima: »Onamo ti seže oko preko srebrnaste Save u susjednu Bosnu, a preko zelenih šuma Požeške gore vara te oko i čini ti se da bi se kamenom dobacio do prve bosanske planine Motajice (652 m)«.

Na sjevernu je stranu također bio jako dobar vidik na cijelu Požešku kotlinu sve do vrhova Papuka i do Kutjeva. Zato je ta kula imala veliku važnost kao brzajavna postaja onog vremena i bila je »vatrenom« signalizacijom povezana s Bosnom, Hrvatskom i Mađarskom. Tu utvrdu neki nazivaju i »slavonskim Sigetom« zbog bitke s Turcima 1596. Tada je ovdje izginula hrabra četa od 40 Hrvata na čelu s Vidom Kovačevićem – nasuprot 400 Turaka od kojih ostade živih samo 90. Svakako treba spomenuti i fra Luku Ibrišimovića, franjevca iz Požege i generalnog vikara između Save i Drave u tadašnjoj turskoj Slavoniji, koji je svojim junaštvom pridonio pobjedi nad Turcima i izgonu Turaka iz ovih krajeva. To se dogodilo na nedalekom brdu Sokolovcu preko kojeg vodi planinarska staza na Vrhovački grad. Zahvalni Požežani i dandanas slave uspomenu na tu pobjedu koja se zbila na Grgurovo, 12. ožujka 1688. Grad Požegu resi i krasan spomenik podignut 1893. u slavu fra Luki Ibrišimoviću, a Društvo za hrvatsku povjesnicu iz Požege postavilo je poslije 1995. na utverdama Vrhovački, Viškovački i Dolački grad spomen-ploče. Požeška crkva sv. Lovre iz 14. stoljeća i crkva franjevačkog samostana sv. Duha iz 13. stoljeća također pripadaju vremenu gotike i povijesno su vezane uz Vrhovački grad. Požeža je odavno glavno središte požeške »Zlatne doline« (Vallis Aurea), a neki je nazivaju i »slavonskom Atenom«.

Planinarski put od Požege preko Sokolovca do Vrhovačkoga grada opisan je u našem časopisu

(Hrvatski planinar br. 1, 2010.) pod naslovom »Po Požeškoj gori«. Autorica Nada Banović opisala je izlet dijelom SPP-a koji vodi hrptom Požeške gore, a prišla je i ostalim utverdama koje literarno opisuje. Iz Požege ili Nove Kapele može se asfaltiranom brdskom cestom stići u Gradske Vrhovce, odakle do Vrhovačkoga grada ima oko 15 minuta hoda. SPP presijeca ovu cestu kod sela Crkvenih Vrhovaca. Utvrđi se može prići i s Kaptanove kose ako planinar dolazi iz smjera zapada, npr. od Maksimova hrasta. Svi su ti prilazi utvrđi opisani u već spomenutom »Planinarskom vodiču po Hrvatskoj«.

Gornja Vrbova

Na južnim padinama Požeške gore, zarasla u šipražju, iznad sela Blažević Dola i Vrbova nalazi se utvrda Gornja Vrbova. Ruševine grada nalaze se na visini od 480 metara i gledaju na jug prema Savi i brdu Motajici u Bosni. Ova utvrda najlošije je očuvana u svakom pogledu, a u odnosu na sve ostale utvrde koje se nalaze na Požeškoj gori o njoj postoji najmanje podataka. Također, nema poznatoga i stručno obrađenog tlocrta. Ime ove utvrde može se naći i u starijoj i u novijoj povijesnoj literaturi, no svuda je tek spomenuta kao »zaboravljena gradina«, ali nije detaljnije obrađena.

Danas je od svega vidljiv tek jedan zid, opkopljen raznim niskim raslinjem. Uokolo je po gustišu i šikari razbacano kamenje nekadašnje utvrde. Opkop utvrde pruža se u smjeru istoka, dok su s ostalih strana prirodne strmine. Ostaci zida gledaju prema jugozapadu.

Prema karti srednjovjekovnih spomenika pečujске biskupije na teritoriju Slavonije dade se razabrati da je gradina s crkvom bila građena gotičkim stilom. Karta je izdana u knjizi »Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji« autorice Diane Vukičević-Samaržija (Zagreb, 1986.). Opisana je i u planinarskom putopisu u našem časopisu (»Hrvatski planinar«, br. 11, 2009., str. 390.). U tekstu dr. Antuna Lovrića lijepo je opisano kako je put požeške planinare vodio od Blažević Dola uz potok Maglaj. Idući od okretišta na istok preko potoka, strmo uzbrdo uskom stazom kroz šumu za 10 minuta stići ćemo do utvrde. Staza nije markirana. Gradina se nalazi samo deset minuta od trase SPP-a između Kamena i Žabarke južno od točke Tromeda.

U slavonskom je gorju tijekom dugih godina srednjega vijeka izgrađeno nekoliko većih i manjih utvrda. Većinu njih s vremenom su sakrili zaborav i šuma, no znatijelnom planinarskom oku one su više nego zanimljive, tim više što se mnoge od njih nalaze nadomak markiranih planinarskih putova

Sjeveroistočno od utvrde nalazi se Srednji Lipovac, selo poznato po još jednom sakralnom objektu iz vremena gotike. To je i danas dobro očuvana crkva sv. Luke. U starim spisima iz 1412. spominje se i obližnje selo Oštri Vrh, u kojem je također nekad bila gotička kapelica. Kroz Oštri Vrh prolazi se kad se ide u Vladisovo, gdje je početna točka za uspon na Maksimov hrast (615 m). Zna se da je Gornja Vrbova bila stari plemićki srednjovjekovni posjed ili, kako se tada govorilo, gospoštija. Pretpostavlja se da je utvrda građena na temeljima utvrde i crkve sv. Đurđa. U darovnici kraljice Elizabete, gospodarice Požeške županije, iz 1275. godine stoji da ona posjed daruje plemićima, vlasnicima gospoštije u Velikoj, a Donju Vrbovu županu Benediktu.

Današnje selo Vrbova nastavlja staru povijest ranijih sela Gornje i Donje Vrbove. U srednjem vijeku na mjestu današnjeg sela nalazilo se selo Donja Vrbova koje su s crkvom Svih Svetih porušili Turci. Vrbova se kao trgovište spominje 1520. Spominje se i pod drugim imenima, kao recimo Vrbua, Orboua ili Vrba. Preseljenje stanovnika Gornje Vrbove u Donju Vrbovu dogodilo se po carskoj naredbi iz 1765. i tako nastaje današnje naselje Vrbova, koje se nalazi uz glavnu cestu i gotovo je spojeno sa Starim Petrovim Selom. Crkva u selu izgrađena je 1775. Zbog loše gradnje morala se ponovo sagraditi 1802. Glavni oltar posvećen je sv. Juraju (Đurđu). U crkvi je i oltar Svih Svetih pa je time sačuvana uspomena na stare crkve Gornje i Donje Vrbove. Stanovnici Vrbove ponosni su i na stari bunar sa spomen-pločom koja je postavljena u znak sjećanja na prolazak cara Josipa II. kroz njihovo selo 1768. Na ploči piše latinskim jezikom: »EX PUTEO HOC AQUAS SI VIS GUSTARE VIATOR GUSTA, SECUNDUS QUAS BIBIT JOSEPHUS IMPERATOR«, što u prijevodu znači »Ako ćeš, putniče, žeđ ugasiti, pij od ovog zdenca i sebe nasiti, s kog je Josip drugi, rimski cesar pio, kad je Slavoniju glavom pohodio«.

Južno od autoceste nalazi se selo Zapolje (prilaz iz Adžamovaca). Prema popisu župa pečujске biskupije iz 1333./1335. i ovdje se nalazila

BERISLAVTRALAC

Gornja Vrbova

župna crkva i gotička kapela. Gjuro Szabo u svom djelu iz 1920. »Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji« ovako piše: »Svrnemo li još pogled na zapad Orljave, naći ćemo u Tisovcu spomenut grad, a nedaleko Zapolje smatralo se odavna za rodno mjesto Ivana Zapolje«, koji je, usput rečeno, bio osmanlijski šticićnik i protukralj Ferdinandu Habsburškom od 1527. do 1540. O Vrbovi Szabo piše: »U Vrbovi nalazi se gradište tvrde, koja se spominje od g. 1339. u posjedu S. Cimbe, a kasnije u vlasti Gorjanskih«.

Na utoku rijeke Orljave u Savu, u nizini zatvorenoj s južne strane masivom Motajice, nalazi se gotička crkva sv. Marije u Slavanskom Kobašu. Tu je prvobitno bio cistercijski samostan kao posjed opatije Kutjevo (oko 1460.). Nakon toga posjed (Kolban-Kobaš) dobivaju Berislavići Grabarski. Franjevci na tom posjedu grade crkvu od kamena i samostan. Vrijedi je posjetiti.

Dolački grad

Dolački grad skriva se na sjevernim obroncima Požeške gore, iznad sela Dolca i Brestovca. Ruševina grada nalazi se na visini od 367 metara, na rubu uskoga grebena. Gledano iz doline, reklo bi se da je utvrda na vrhu šumovita brežuljka.

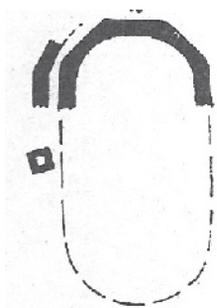
Drugi je naziv za tu utvrdu Turski grad. Na nekim zemljopisnim kartama naći ćemo utvrdu pod nazivom Grad, Gradina ili Dolac.

BERISLAV TRALAC

1525. Među darovanim imanjima spominje se tvrđa Brestovac i imanje Dolac. Radi se o velikašima Deževićima Cerničkim, Dežefi (Dessewffy), vlasnicima nekoliko gradova na ovom prostoru, pa tako i Kule Gračanice s kojom na zapadu započinje Požeška gora. »Castrum Brestowcz ili Brewsthowcz« u to vrijeme mogao je biti i današnji Dolački grad (Dolatz).

Brestovac se pod imenom Brestovz spominje još 1302. Nalazio se na brdu podalje od današnjeg naselja. Jasno, za vrijeme turske okupacije sve je bilo u njihovim rukama. Nakon oslobođenja od Turaka potkraj 17. stoljeća gradina Brestovac ili Oštri kamen, koju su izgradili Desislavići, više ne postoji. Župna crkva sv. Martina sigurno je postojala 1335., što znači da je iz vremena gotike. Postoji

Dolački grad

Malotko zna da se na rijetko posjećenoj, ali zanimljivoj Požeškoj gori, nalazi čak pet starih gradina. Možda će nekome saznanje da se u njedrima šumovite i pitome Požeške gore skrivaju tajnovite utvrde biti poticaj da se uputi u pustolovno istraživanje

Dolački grad jedna je od najmanjih srednjovjekovnih utvrda na Požeškoj gori. Bez obzira na postojeći tlocrt, nekadašnji oblik grada ne može se sa sigurnošću utvrditi. Južni zid utvrde najbolje je očuvan i početkom 20. stoljeća bio je visok do 25 metara. Vidi se da je to bila kula. S obzirom na položaj, pogled je bio moguć jedino na sjever u dolinu Brestovca jer ga prema istoku, zapadu i jugu nadvisuju šumske kose uvale i vrhovi. Danas zbog šume nema dobrih vidika. Sve je građeno od kamena. U zapadnom zidu stoji velik hrastov okvir vrata ili prozora u gornjem katu. Na istoku se još opažaju tragovi zida, a sjeverni je zid srušen. Gromade kamena od kojeg je građena utvrda mogu se naći i podalje od grada.

Po arheološkim predmetima koji su ovdje nađeni vidimo da je tu život bujao u rimsko doba kao i u ranom srednjem vijeku. Nađeno je mnogo prstenja, naušnica, starog novca, odlomaka fibula, zahrđali mač i neke druge stvari koje potkrepljuju tvrdnje povjesničara.

Prvi je spomen Dolačkoga grada u darovnici kralja Ljudevita II. sinovima Franje Deževića iz

i danas na istome mjestu (groblje na brijegu), a u baroknom stilu uređena je 1760. Nakon Turaka prvi vlasnici Brestovca s Dolcem bili su đakovački biskupi, zatim pukovnik Ivan Henrik barun Trenk. Naslijedio ga je njegov mnogo poznatiji sin, barun Franjo Trenk, glasoviti vođa pandura koji je neslavno završio svoj životni put. Vlasnici se potom izmjenjuju, da bi oko 1910. posjed otkupio dr. Mijo pl. Reiner. Njegova kći Hedviga bila je udana za Požežanina Dragutina Lermana (1863. – 1918.), poznatog putopisca i istraživača Konga. Po njemu se zove priznanje koje Slavonski planinarski savez dodjeljuje planinarima za uspjehe na području visokogorskog planinarenja, alpinizma i ekspedicijskih pohoda.

SPP je najbliži Dolačkome gradu s lokaliteta zvanog Piljana (300 m), odakle se do utvrde stiže nemarkiranim putem za 20 minuta. Do Piljane se šumskom cestom preko sela Tisovca može doći vozilom. Na Piljanu dolazi markacija iz pravca Kapavca (618 m) te nastavlja strmo uzbrdo i za 45 minuta dolazi na Maksimov hrast (615 m). Ako SPP-om nastavimo nizbrdo prema istoku, nakon

polu sata stići ćemo na Kamen (599 m). Tu markacija ide lijevo prema sjeveru (ravno dalje SPP ide za Crkvene Vrhovce) i laganom nizbrdicom silazi na Dolački grad.

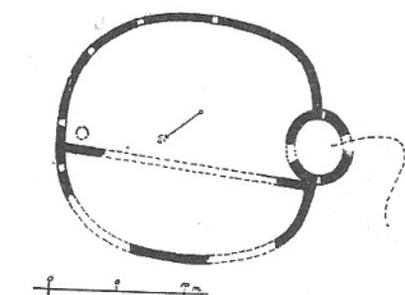
S Kamena se na grad ne penjemo, već silazimo, a put traje 45 minuta. Slaba markacija vodi dalje preko predjela Čaire i šumskom cestom stiže u selo Dolac. Lijep je i uspon slabijom markacijom iz sela Brestovca (168 m) uz potok Javornik, pored izvora Korbačevca, pa se tako preko Dolačkoga grada i Dolca može izvesti kružna tura. U »Hrvatskom planinaru« br. 2 iz 1900. Julije Kempf napisao je članak »Dolački grad«, a u broju 10 iste godine članak pod naslovom »U dolini Pukotine«. Danas se taj potok zove Pokotina, a nastaje sutočkom dvaju potoka koji se spajaju baš na Piljani. Po nekima je upravo to mjesto razdjelnica zapadne Babje gore i istočne Požeške gore.

Gračanica

Na zapadnoj strani Požeške gore, a istočno od sela Baćin Dol, nalazi se utvrda Gračanica. Ruševine grada nalaze se na 402 metra visokom grebenu. Utvrdu nazivaju i Gradac, Tvrđava ili Turski grad. Na nekim ćemo zemljopisnim kartama tu utvrdnu naći upisanu pod jednostavnim nazivom Kula, a na nekim Grad Gračanica, kao npr. na planinarskoj karti Zlatka Smerkea iz 1981. U napomeni na toj karti stoji: »Uz ovu kartu može se koristiti knjiga Tomislava Đurića »Srednjovjekovni gradovi slavonskog gorja« istog nakladnika«. Isti je autor zajedno s Dragutinom Feletarom 2002. napisao knjigu »Stari gradovi, dvorci i crkve Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema«. To su vrlo važna djela novijega doba, u kojima se piše i o ovoj utvrdi.

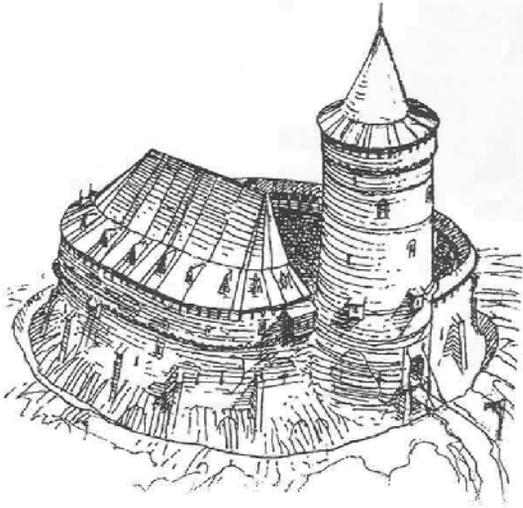
Gračanica je najljepša i najbolje očuvana stara gradina u novogradiškom kraju. Kao i sve ostale utvrde iz srednjeg vijeka, i nju je načeo »zub vremena«, ali zahvaljujući nekolicini entuzijasta grad nije zarastao u kupine, šibljice i drveće.

Utvrdom dominira branič-kula okrenuta prema jugu, visoka 12 metara. Vrh kule je urušen, što ukazuje na to da je nekad bila viša. Vide se i otvori na prvom i drugom katu. Ispred kule je opkop preko kojeg se nekad spuštao i dizao pokretni most. I danas se može vidjeti okvir u koji su prijanjala vrata. Tlocrt utvrde kružnog je oblika. U dvorištu unutar grada nalazimo poprečan zid, koji je urušen kao i sjeverni zid utvrde.

Gračanica

Pretpostavlja se da je istočni dio grada bio natkriven i služio kao prostor za stanovanje posade, za konjušnice i druge prostorije namijenjene stanovnicima utvrde. O tome svjedoče otvori za grede koji su u visini jednog kata, a držali su natkrivnu konstrukciju. Rekonstrukcija nekadašnjeg izgleda utvrde (autor R. D. Devlić) objavljena je u časopisu »Građevinar« (46, 2004, 12). Građena je u 14. ili početkom 15. stoljeća od kamena pjesčenjaka, a samo su neki dijelovi građeni od tvrda sigasta kamena. Najvjerojatnije je točno da su plemići Deževići, zvani Desislavići, izgradili Gračanicu radi obrane od Turaka. Ivan Dežević (Joannes Dessewffy de Csernek Comes Poseganus et Cubicularius regius) spominje se kao župan požeški i kraljevski komornik, a bio je gospodar Požege, dok je Franjo (Franciscum Dessewffy de Czernek) bio vlasnik Cernika. Uspomenu na njihovo ime čuva i današnje selo Deževci. Tu je i povelja hrvatsko-ugarskoga kralja Ludovika II. iz 1525. koja potvrđuje njihovo vlasništvo nad gradom. Grad se u povelji ne spominje kao Gračanica već kao »castrum novum Lehovacz alias Vaskapu

in districtu Czernek«. Veza između Gračanice i utvrda Vaskap i Lehovac legenda je pod imenom »Željezna kapija« koja govori o blagu skrivenom u podzemnim hodnicima grada. Julije Kempf i Gjuro Szabo pišu o tome u već prije spomenutim djelima, a neke je zaključke dao i Julije Jančula u svojoj knjizi »Povijest Cernika« iz 1980.

Stotinjak metara južno od utvrde nailazimo na kamene ostatke druge manje kule, a zapadno od grada bila je treća; smatra se da su bile povezane. S kule se vidjelo daleko u Bosnu pa je i Gračanica bila jedna u nizu »brzobjavnih« postaja jer je s druge strane imala »vezu« s utvrdama na Papuku (Velički grad). Spis iz zemljišne knjige sela Baćin Dol (Baćindol u starijoj literaturi) iz 1720. kaže ovako: »Tu je na vrhu brijega od kamena sagrađen okrugli zid, još i sad dobar, uokrug mu je dužina 47 hvati, širina odnosno visina 4 hvata, prema jugu

su vrata i toranj visok 7 hvati (1 hvat = 1,9 metara). Pristup je k ovoj tvrđavi težak i moguć samo uz velike napore.«

Baćin Dol se prvi put spominje 1458., Cernik 1363., a Nova Gradiška nastaje tek 1748. kao središte Vojne krajine, no razvila se u glavno središte ovoga kraja. Prije toga to je mjesto zauzimao Cernik, koji je u tursko doba bio sjedište sandžakata. U Cerniku svakako treba vidjeti barokni dvorac iz 1753. (koji je nekad bio utvrda Drinovac) i franjevački samostan s baroknom crkvom. Na obroncima Psunja nalazi se i stari grad Podvrško (1443.). Benediktinska opatija Rudine (1210.) blizu sela Čečavca bila je također građena kao tvrđava.

U prosincu 2011. izdana je brošura u povodu konzervatorsko-arheoloških istraživanja i obnove gradine pod naslovom »Utvrda Gračanica-Lehowacz oko 1500.« a nakladnik je Gradski muzej Nova Gradiška. Između ostalog, u njoj je istaknut entuzijazam arheologa i konzervatora te poduzetnost članova PD-a »Strmac« te doprinos Ministarstva kulture koje je osiguralo financijska sredstva za ostvarenje tog projekta.

SPP dolazi sa Strmca na Psunju u Baćin Dol. Put je opisan u dnevniku obilaznice. Do Gračanice (KT 8) ima sat i četvrt. SPP dalje ide prema Kapavcu (KT 9). Sa sjeverozapadne strane dolazi šumski put kojim se bez markacija može pod samu utvrdu. Slavonski planinarski savez svake godine trećeg vikenda u svibnju organizira Pohod slavonskim planinama, a obilazi se jedna od pet dionica SPP-a u dva dana. Ove godine to je Požeška gora.

Pohod slavonskim planinama (druga dionica: Požeška gora)

Prošle godine započeta akcija organiziranog obilaska Slavenskog planinarskog puta, nastavlja se dionicom po Požeškoj gori 19. i 20. svibnja 2012. Pohod kreće gdje je prošle godine završio - od planinarske kuće »Strmac«, topli večera i noćenje u lovačkoj kući »Graničar« kod Vladisova, a završava silaskom s Požeške gore u dolinu Orljave. Za one kojima je cjelodnevno hodanje naporno, moguća je »poludnevna« varijanta.

Organizator je Slavonski planinarski savez u suradnji s lokalnim društvima i HGSS-om. Pohod je trajnog karaktera tj. poslije obilaska svih pet dionica SPP-a, nastavlja se novi »ciklus«. Svaka dionica Pohoda ima svoj pečat a ispunjeni »Karton Pohoda« s ovjerom svih pet dionica, nagradit će se posebnim priznanjem.

Ovim pohodom ujedno se obilježava 55 godina Slavenskog planinarskog puta, a planirana je i nova obilaznica »Pet utvrda Požeške gore«. Podrobnije informacije mogu se potražiti na slavonski.planinari@gmail.com ili www.slavonski-planinarski-savez.hr.

Otmар Tosenberger

Čovjek s planine

Uspomena na Franca Hladnika

vlč. Blaž Tota, Varaždin

Kada bi se danas Diogen pojavio u ovoj našoj »civilizaciji« zasigurno bi opet zapalio svijeću da po danu traži čovjeka. Među vođama svijeta teško bi ga našao. Zato i ovaj put želim predstaviti jednoga pravog malog čovjeka. To je Franc Hladnik. Kad sam ga upoznao bio je već penzioner, planinar koji je dobrovoljno dežurao u jednom bivku tijekom cijele planinarske sezone. Susret s njime u mom srcu još uvijek traje kao zahvala, o čemu želim i moram napisati ovaj članak.

Bivak je, naime, kućica koja redovito služi samo alpinistima. Franc je nekoliko mjeseci bio u Bivku broj 4, koji se nalazi ispod Stenara, Škrlatice i Križa. Alpinisti tamo imaju desetak ležaja, a ključ se obično nalazio kod Gorske službe spašavanja u Jesenicama ili u Kranjskoj Gori.

Davno, možda je i četrdesetak godina prošlo, išao sam sâm u Julijske Alpe trenirati za teže podvige u švicarskim Alpama. Smjestio sam se u Pogačnikovu domu. Bio sam na Stenaru, Bavškom

Gamsovcu, Križu i Škrlatici. Vraćajući se drugi dan kasno popodne umoran sa Škrlatice pao sam poskliznuvši se pri samom dnu stijene i otkotrljao se do Škrlatičina sipara. Počela je kiša, stijene su bile skliske, a ja u žurbi da što prije stignem do doma. Pad je bio prilično težak jer sam na neko vrijeme ostao bez svijesti.

Ipak, možda to i nije bila nesvjestica nego nešto sasvim drugo, o čemu bih ovdje želio pisati. Tu bih nesvjesticu prije nazvao »nadsvijest« (jer sam je tako i doživio). Kada sam konačno došao k sebi, izudaran, krvav, mokar (kiša je sve jače padala), pokušavao sam stati na noge, ali nije odmah išlo. Ništa na meni nije bilo slomljeno, ali imao sam mnogo kontuzija i ogrebotina.

Više puzeći nego hodajući dovukao sam se do Bivka 4. Bila je tamna noć. Ako je otvoren, spasiću se, ako nije, ostat ću ovdje zauvijek. Lupao sam po limenim vratima. Tišina. Počeo sam očajavati. Lupao sam ponovno, a onda se na prozorčiću pojavilo svjetlo.

Bivak IV ispod Stenara, Škrlatice i Križa

Vrata je otvorio postariji visoki čovjek, čudno me pogledao i rekao: »Človek božji! Si ti duh, ali človek?« Nešto sam zajecao, a on me uvukao u toplu prostoriju. Nikoga drugog nije bilo. Vidjevši u kakvom sam stanju, najprije mi je skuhao čaj s malo »žgan«. Zatim mi je alkoholom oprao sve rane (uvijek je imao u kutiji sve za prvu pomoć) i posuo sve rane penicilinskim praškom. Brzo sam zaspao.

Franc me probudio gotovo u podne drugog dana. Mirisala je juha i još nešto, a ja, onako gladan, jeo sam kao nikada u životu. Osjećao sam bolove, glava je boljela, ali bio sam mnogo bolje. Franc je htio zvati gorsku službu, ali mu nisam dozvolio. Bio bi to problem za moju župsku zajednicu Svetog Martina na Muri, a osobito za moju mamu, kojoj sam na sreću rekao da ću vjerojatno ostati nekoliko dana u planinama. Obično je bila mnogo mirnija kad je moje alpinističke rekvizite vidjela doma nego kad bih ih spremao u automobil.

Ostao sam još jednu noć kod Franca, koji je bio sretan jer je već tjedan dana bio potpuno sam. Iznenađila me njegova dobrotu i srdačnost, divio sam se ljubavi s kojom je kuhao i razgovarao sa mnom. Posebno ga je veselio moj brz oporavak.

Poslijepodne sam mu rekao da idem do Pogačnikovog doma i da ću se, bude li moguće, spustiti do Aljaževa doma, gdje mi je bio auto. Pratio me preko Križa sve do doma spreman da mi pomogne ako mi ponestane snage, ali sve je prošlo dobro i bez posljedica.

Više smo se godina dopisivali. Vjerojatno se oženio Dalmatinkom jer mi se redovito javljao pismima s otoka Mljeta. Njegovo posljednje pismo bila je božićna čestitka 1981. godine. Uz nju je priložio malu sliku divokoze u stijeni Škrlatice. Nakon toga više se nije javljao. Vjerojatno je umro te davne 1982. godine.

Dragi moj Franc! Tebi zahvaljujem vjerojatno za svoj život, a svakako za tolika divna planinarenja i neopisive užitke u prirodi visokih planina! Osim u pismima, nikada ti se nisam dovoljno zahvalio za te zajedno provedene dane. Napisao ovaj tekst jer želim da tvoj divan lik bude poticaj drugim planinarima i pokazatelj kako prema drugima mogu biti dobri.

Još je nešto lijepo imao moj Franc, čime mi je uljepšao boravak u bivku. Imao je mnogo planinarskih i drugih knjiga. Čitao ih je u samoći čekajući i pripremajući doček mnogim alpinistima koji su dolazili na penjanje, osobito na stijenu Stenara, koja nije tako teška. Dok sam ležao, Franc mi je znao čitati da nam brže prođe vrijeme. Posebno se sjećam odlomka koji mi je pročitao iz knjige Nevenke Bakoš »Priče za djecu«. Tekst mi se toliko dopao da mi ga je poslije poslao preslikanog u prilogu jednog pisma.

Dragi moj Franc, vjerujem da danas ondje Gore, u blaženstvu Mora vječnosti (ili Planina vječnosti?) uživaš u nagradi za dobrote što si ih činio ljudima, usputnim prolaznicima!

Prijatelj iz biokovskih vertikalala

Krešimir Milas, Zagreb

Kako sam upoznao Tonija Rosu

U proljeće 2008. poželio sam upoznati neke za mene nove krajeve. Uz Čvrstnicu i Prenj, bio mi je to prvi susret s Biokovom i njegovim stijenama. Nakon tjedan dana samovanja sa Čvrstnicom i Prenjom, našao sam se na cesti od Vrgorca prema Makarskoj. Idem na slijepi spoj s novim penjačkim partnerom. Nedavno su se na forumu alpinističkog odsjeka PDS-a »Veleit« počele pojavljivati poruke tajnovitog »Mladog extrema«. Iz svakog izvještaja tog srednjoškolca o avanturama po Biokovu i iz svakog pitanja o penjačkim mogućnostima na drugim planinama izvирala je čežnja za vertikalom, planinom i visinama.

Susrećemo se na autobusnom kolodvoru u Makarskoj.

– Bok, ja sam Milas.

– Bok, ja sam Toni. Stisa san danas prvi sedan a.

Nakon kratkog upoznavanja sjedamo u auto i krećemo prema Vrisovim glavicama. Ostalo nam je još dva sata dana i idemo ih iskoristiti na pitomom penjalištu u podnožju Biokova. Cug po cug, penjemo smjer, razgovaramo, upoznajemo se, pa absajl iz smjera, idemo još jedan, ima još dana. U drugom se smjeru već osjećam kao da smo stari prijatelji. Iako sam stariji pet godina ta se razlika ne osjeća. Jesam li se ja pomladio ili se on postarao? Ili je to jednostavno bezvremenska ljubav prema planinama koju dijelimo?

U sumrak smo po drugi put u podnožju stijene. Odlično smo iskoristili dan.

Tonijevi roditelji pozivaju me da prespavam kod njih u stanu. Gospođa Roso ispričava se što moram spavati na madracu na podu. Nisam joj rekao da sam posljednjih nekoliko noći proveo po napuštenim kućama po BiH ili u automobilu. Dogovaramo se da sutra idemo penjati Smjer S u stijeni Kuranika. Većina smjera je do ocjene III+, s izlaznim dužinama do ocjene V. Iako razmjerno lagan, smjer je najduži u Hrvatskoj i zato se odlu-

Toni Roso - tragično preminula mlada nada hrvatskog alpinizma

čujemo za njega. Precrtavamo skicu i opis, a onda umorni krećemo na rani počinak.

U zoru smo pod ulazom u Smjer S. Grebemo po standardno dosadnom siparu i ulazimo u vijugavi greben. Prvih 300 m ocjene do III+ soliramo i dolazimo u srednji, dugačak i lagan dio smjera u kojem se i tako nema smisla vezati. Nikad kraja grebanju po laganom terenu. Nismo oduševljeni, ali to smo mogli i očekivati. Nailazimo na spitove nepoznatog smjera i po njima bježimo iz polože-

Toni Roso u biokovskoj stijeni

nog terena u vertikalu. Po par cugova ocjene do 6a izlazimo iz stijene po smjeru »4 karlovačka za 4 mušketira«.

Kod lovačke kuće lovimo stazu po kojoj jurimo natrag u Bast gdje smo ostavili auto. Vrućina nas je namučila i napajamo se vodom na usputnom izvoru. Toni kaže da danas još mora učiti kako ne bi završio na popravnom. Uskoro

je kraj školske godine. Pitam ga o čemu se radi i mogu li mu možda što pomoći. Veseli me naša razlika u godinama i ravnopravnost u stijeni.

Tonija sam odvezao doma na učenje, a ja sam otišao u mir svetišta Vepric. Na parkiralištu kuham ručak. Kineski rezanci, maslinovo ulje, češnjak i parmezan. Standardni jelovnik posljednjih desetak dana. Umoran, ali sit i sretan zbog lijepoga penjačkog dana, na neudobnoj klupi planiram sutrašnji dan i tonem u san.

Navečer sam s Tonijem i njegovom ekipom na nekom moto susretu. Uz koncert dogovaramo da sutra idemo penjati Ribarov smjer u stijeni Solila. Uza smjer Stup Solila, to je jedan od najvećih biokovskih klasika. Iako vodič kaže da je ocjena IV i da ga je prvi sam popeo legendarni Davor Ribarović, Toni pripovijeda da je gledao ulaz u smjer i da uopće ne izgleda kao četvorka.

Ujutro opet rani start. Na stolu u kuhinji dočekala nas je pita od jabuka gospođe Roso. Šteta što nemamo vremena sjesti i uživati u doručku. Čeka nas vožnja, pa jedan sat pristupanja, 400 – 500 metara penjanja i dugi spust do auta.

Uživam u pristupu. Lijepo je hodati novim krajolikom, uživati i čekati jer prava pustolovina tek počinje. Pod ulazom u smjer slažemo opremu na pojaseve. Toni proučava frendove i govori da još nije imao priliku penjati s njima. Iako sada smjer ni meni smjer nalikuje na težinu IV, ulazimo i ne damo se obeshrabriti. Nižemo cug po cug i izmjenjujemo se u vodstvu. Stijena prima samo klinove. Zaglavci se ne drže, za frendove je gotovo nemoguće naći pukotinu. Smjer definitivno ima karakter. Posljednje dužine posebno su kršljive. Sunce nas žari i na trenutke je neizdrživo držati nogu u užarenim penjačicama i pokušavati se penjati. Žedni smo, a čuture su odavno prazne.

Nakon nekih devet rastežaja izlazimo iz stijene. Još malo laganog penjanja i dolazimo do staze. Žedni i umorni trčimo još sat i pol do izvora. Na izvoru zaključujemo da je dosta penjanja za ovaj put. Ja ću u Zagreb odmoriti se jer prekosutra moram natrag na posao, a Toni mora učiti. Kaže da će u Zagreb na fakultet, tražim da mi obeća da će se učlaniti u moj odsjek, zagrebački »Željezničar«.

Stisak ruke i prijateljski zagrljaj u Makarskoj. Svaki od nas vraća se u svoj svijet, a ni jednom nije jasno zašto.

Planinarski vodiči, kako dalje?

Dorđe Balić, Osijek*

S* Smisao postojanja planinarske organizacije jest organiziranje izleta, pohoda, ekspedicija... odlaska ljudi u planine. Neposredno organiziranje odlazaka i boravaka u planinama obavljaju planinarski vodiči. Tim činom jasno se definira i položaj planinarskih vodiča u planinarskoj organizaciji – planinarski su vodiči srž planinarske organizacije.

Ostali oblici aktivnosti u planinarskoj organizaciji (planinarski objekti, markiranje, GSS, izdavaštvo itd.) u funkciji su logistike planinarskih vodiča.

U sustavu vrijednosti koji je vrijedio do 1990. društveni angažman na organiziranju i vođenju planinarskih izleta bio je uglavnom pozitivno valoriziran, potican ili barem toleriran (izbivanje s radnog mjesta ili trošenje radnog vremena za društveni rad, čak i upotreba telefona, telefaksa, strojeva za pisanje i umnožavanje, poštanski troškovi i sl.). Promjenom društvenog uređenja promijenile su se okolnosti za neometan društveni rad. Privatni poslodavci traže da se u radnom vremenu radi u okviru poslova radnog mjesta, da se ne izbiva, vrlo često nevoljko primaju i izbivanja po osnovi godišnjeg odmora, slobodnih dana ili uvjetuju vrijeme korištenja navedenih dana. Te okolnosti sigurno ne pogoduju društvenom angažiranju planinarskih vodiča. Sada se već vodiči pitaju zašto da npr. peti put vodim nekoga na Triglav? Svoje slobodno vrijeme iskoristit ću da odem ili vodim društvo tamo gdje nisam bio. Vrijeme mi je ograničeno.

Daljnje obilježje društvenih odnosa u kojima sada živimo i radimo je profit, a ne društveni angažman. Sadašnjost je obilježena ostajanjem bez

radnog mjesta i traženjem »mjesta pod suncem« privatnom inicijativom. Može li i treba li djelatnost planinarskog vodiča biti dio maloga gospodarstva? Zašto ne? Već imamo planinarskih objekata u vlasništvu pojedinaca, a godinama je praksa i da se planinarski objekti iznajmljuju privatnim osobama.

Ovdje treba postaviti pitanje bi li bilo dobro da se djelatnost planinarskih vodiča profesionalizira. Prva reakcija na takvo pitanje, naročito u ova krizna vremena, bila bi – zašto novac i za to? A mogu li se ti isti zapitati – zašto bi netko svoje vrijeme koristio za tuđu ugodu?

Što bi se dobilo profesionalizacijom planinarskih vodiča? Na taj bi način vodič bio izravno zainteresiran za uspjeh izleta.

Što vodič poduzima da izlet uspije:

- ima više vremena za pripremu izleta,
- kontaktira i druge vodiče radi punjenja uobičajenog prijevoznog sredstva – autobusa (sigurnost aranžmana),
- istražuje najpovoljnije troškove putovanja,
- obogaćuje program izleta,
- povećana je sigurnost sudionika,
- izlete koncipira za različite interesne ili jakosne skupine unutar skupine.

Što bi planinari dobili:

- i vodiči bi se vjerojatno vrlo brzo specijalizirali za vođenje u pojedina područja,
- ne bi im bilo teško da svojoj planinarskoj licenci dodaju i licencu turističkog vodiča,
- nakon nekog vremena izleti bi bili vođeni rutinski i poboljšala bi se kvaliteta izleta,
- profilirali bi se »bolji« vodiči.

* Unatoč uvriježenom mišljenju da uredništvo ne ustupa prostor u časopisu temama koje na kritički način preispituju sadržaj i dosege organiziranoga hrvatskog planinarstva, vrijedi spomenuti da je istina sasvim suprotna – takvih članaka uredništvo prima veoma malo, a sve one koji sadrže barem neke osnovne argumente – objavljujemo u časopisu, često tražeći da svoja pojašnjenja o tim temama daju planinari koji su najstručniji za određenu temu. Štoviše, čini se da upravo članovi Uredničkog odbora prednjače u otvaranju i raspravljanju o »škakljivim« temama u našem časopisu – sjetimo se samo nekoliko članaka objavljenih ove godine o planinarskoj etici (Poljak), planinarskim priznanjima (Poljak), zastupljenosti hrvatskih planina u inozemnoj planinarskoj literaturi (Radovanović), planiranju izleta u planinarskim društvima (Čaplar) i drugim temama. Ovaj je članak uredništvu uputio istaknuti osječki planinar, potaknuvši urednika da to razmišljanje upotpuni još nekim argumentima o pitanjima otvorenima u njegovu članku.

ALAN ČAPLAR

Vježba planinarskih vodiča na Mosoru

Bi li nestali dosadašnji društveni aktivisti – vodiči? Ne bi. Evo i zašto:

- ljudi se vole družiti u manjim skupinama, koje vjerojatno nisu profitabilne kao velike,
- uvijek je bilo i bit će ljudi koji ne vole skupine,
- ljudi vole da ih vode prijatelji/poznanici, isto kao što pojedinci i ne žele voditi bilo koga drugog doli prijatelje,
- i uza sve »pritiske« novih društvenih odnosa i danas ima »moba« pa taj oblik rada za opće dobro neće iščeznuti.

Planinarska organizacija morala bi se vrlo brzo izjasniti o ovom pitanju i to zato što se stanje već sada mijenja, ali bez kontrole. Pojedinci sve češće organiziraju izlete u osobnom aranžmanu pod »firmom« društva. Slično je stanje svojevremeno bilo u nogometu. Tako smo imali amaterske igrače koji su »ispod žita« dobivali novac za igranje i prijelaz iz kluba u klub. Na kraju smo priznali da tu nečega ima (stariji se sjećaju »neamaterske lige«), ali je bilo kasno. Iznosi za igru ili prijelaz bili su takvi da se nisu mogli vratiti u normalu.

Nadalje, nameću se još neka pitanja – budu li pojedinci dobivali novac za vođenje izleta, zašto bi netko besplatno markirao staze ili besplatno spašavao vođene na izlete. Tu je i pitanje treba li u doba sve šire primjene GPS uređaja te takvih profesionalnih vodiča markirati planinarske staze, a ako da – koje?

Planinarska organizacija svakako mora, uz davanje veće uloge vodičima (profesionalnima ili neprofesionalnima) pojačati i njihovu odgovornost. I u nekim drugim profesijama licence se daju na rok, obveza je permanentnog doškoloavanja, obvezno sudjelovanje u radu planinarskih škola i dr.

Planinarska je organizacija neminovno pred novim velikim izazovima. Sadašnja su strateška opredjeljenja ugrožena i treba brzo dati odgovore na njih. Činjenica je da je o ovim pitanjima bilo riječi i opredjeljenja u dugoročnoj strategiji razvoja planinarstva još 1990., ali nije se odmaklo dalje od usvajanja strateškog dokumenta. Nemojmo se žaliti kad nas vrijeme »pregazi«. Volim reći da su dinosauri izumrli jer se nisu prilagodili novom vremenu.

Komercijalizacija planinarstva, ne hvala!

Zdrav cilj ili put u samouništenje?

Alan Čaplar, Zagreb

Pitanje postavljeno u naslovu članka »Planinarski vodiči, kako dalje?« i prateća pitanja treba li djelatnost koju planinarski vodiči obavljaju u planinarskim društvima financijski honorirati iznimno je zanimljivo i traže odgovor koji će toj temi dati punu širinu i pogled s druge strane. Čitatelji neka sami donesu svoj sud.

Pitanje treba li planinarske vodiče motivirati financijskim honoriranjem njihove djelatnosti – vođenja izleta – može se u širem kontekstu promatrati kao pitanje treba li financijski honorirati obavljanje svih važnih zadataka u planinarstvu. Osim vođenja izleta, u tu kategoriju moglo bi se uvrstiti markiranje planinarskih putova, uređivanje planinarskih kuća, instruktorski rad u planinarskim školama, rad predsjednika i tajnika u planinarskom društvu itd. Autor Đorđe Balić na svoje pitanje spremno odgovara protupitanjem »a zašto ne?«, braneci dalje takav odgovor nizom argumenata koji lako i brzo mogu uvjeriti čitatelja da je jedini put za boljitak planinarstva prihvatiti činjenicu da živimo u vremenu u kojemu je gotovo sve komercijalizirano pa bi se prema tome i planinarska organizacija i planinarski vodiči morali čim prije prilagoditi komercijalnim načelima suvremenog doba.

Prije svega, treba reći da je planinarska organizacija, a i sama država svojom zakonskom osnovom, odgovorila na pitanje o financijskom honoriranju rada planinara u planinarskim društvima vrlo davno i vrlo jasno. Naime, planinarska je udruga neprofitna udruga – to je jasno zapisano u prvom članku statuta svih planinarskih udruga, a i samoga HPS-a. Po prirodi stvari, a i po Zakonu o udrugama, cilj neprofitnih udruga nije i ne može biti stjecanje financijske dobiti za aktivnosti udruge koju obavljaju njezini članovi.

Sve udruge u Hrvatskoj po samoj su definiciji – neprofitne, i upravo je to ključno obilježje

po kojemu se razlikuju od poduzeća i drugih pravnih osoba. Zakonska je osnova također vrlo jasna – tko želi legalno nuditi komercijalne usluge i pritom zarađivati može osnovati poduzeće koje će biti registrirano za tu djelatnost, zaposliti se u njemu te poštivati propise koji se odnose na pružanje takvih usluga. U praksi se, međutim, često događaju raznovrsne zloporabe te temeljne funkcije neprofitnih udruga. To je pogotovo izraženo u sportovima koji imaju velik komercijalni potencijal pa se tako poslovanje tih »neprofitnih sportskih udruga« (npr. nogometnih klubova) u drastičnim slučajevima pretvara u unosan biznis, gdje je temeljni motiv vodećih pojedinaca njihov profit. Upravo na primjeru aktualnih nevolja u vrhunskom nogometu dobro je vidljivo u kojoj su mjeri posljedice takve zlopotrebe sportskih klubova pogubne za temeljnu djelatnost – sport.

Vrijedi podsjetiti i da su se hrvatski planinari vrlo jasno odredili da ne žele komercijalnu djelatnost u planinarskoj organizaciji kada su 1996. odlukom Skupštine HPS-a ugasili poduzeće koje je HPS osnovao koju godinu prije. Prije nego što je poduzeće uopće otvorilo žiro-račun i počelo poslovati, planinari su se na Skupštini HPS-a jasno izjasnili – ne želimo komercijalnu djelatnost u okviru planinarske organizacije, to nije naš interes.

Ako se želi razmišljati o honoriranju vodiča u planinarskim društvima, nužno bi bilo prihvatiti i priznati činjenicu da je po svojim obilježjima vođenje ljudi po komercijalnim osnovama – tipična turistička usluga. S toga gledišta vrijedi zapaziti da velik dio odgovora na pitanje o tome što je dopušteno a što nije pri pružanju turističkih usluga daje Zakon o pružanju usluga u turizmu. Brojni planinari su taj Zakon, bez mnogo sagledavanja njegova šireg smisla i sadržaja, proglasili štetnim za planinarstvo i pogotovo za djelatnost planinarskih vodiča, zanemarujući činjenicu da taj

Zakon u velikoj mjeri uređuje pružanje turističkih usluga upravo na način koji bi valjalo pozdraviti: taj Zakon zaprječuje svakome tko pruža turističke usluge da radi na crno – bez izdavanja računa ili putne karte, bez plaćanja PDV-a (npr. plaćanje autobusnih prijevoznika »na crno«), a propisuje da se vođenjem ljudi mogu baviti osobe koje posjeduju barem minimalna znanja o turizmu i praćenju skupina na turističkim izletima i putovanjima (osobe koje su prošle prilično benigni tečaj za turističkog pratitelja) itd. Sve to su standardi koje kao građani možemo samo poželjeti uvijek kada konzumiramo turističku uslugu.

Ta zdrava i dobrodošla namjera zakonodavca da uredi pružanje usluga u turizmu, dakako, ne umanjuje činjenicu da u tom Zakonu za planinare ima nedorečenih i nejasnih odredbi, koje omogućuju različita tumačenja i stvaraju raznovrsne zabune. Ipak, umjesto da se zalažemo za unaprjeđenje kvalitete turističkih usluga koje mi planinari koristimo na svojim izletima – mnogi se planinari, čini mi se, pokušavaju izboriti da se taj i drugi zakoni na njih ne odnose pa se bave smišljanjem načina kako bi Zakon trebalo prilagoditi omogućavanjem planinarima da pružaju turističke usluge bez izdavanja računa, putne karte, plaćanja poreza i osnovnih znanja o turizmu. Odmaknemo li se od toga uskog pogleda, stvari postaju mnogo jasnije. Imajući u vidu činjenicu da je posljednjih godina broj planinarskih društava, planinara, društvenih planinarskih izleta i planinarskih vodiča u porastu, očito je da taj Zakon ipak nije »uništio« planinarstvo, već je otežao ili onemogućio rad onima koji žele planinarima u planinarskim društvima pružati turističke usluge zaobilazeći pravila koja su tim Zakonom uređena.

Sljedeće je pitanje koje možemo postaviti: želimo li doista vođenje skupine planinara iz planinarskog društva u planinu smatrati u punoj mjeri turističkom uslugom, plaćati vodičima za taj rad i – želimo li u krajnjoj liniji da planinarske izlete u planinarskim društvima nude i vode vodiči po komercijalnim uvjetima? Čini mi se da bi upravo tu prestali postojati razlozi zašto se planinari udružuju u planinarska društva – temeljni je cilj svakog planinarskog društva omogućiti članovima da na što sigurniji i povoljniji način idu u planine, zajedno s ljudima istog interesa. Želimo li doista da planinarska društva postanu turističke agencije

koje organiziraju izlete po komercijalnim uvjetima, odnosno po cijenama po kojima to rade i turističke agencije?

Dakako, prihvatljiva je i razumljiva potreba da se vodiču barem simbolično pokriju osnovni troškovi koje je imao pri organiziranju i vođenju izleta. Nejasnoću može stvarati i činjenica da nije moguće točno odrediti gdje je granica između pokrića osnovnih troškova koje je vodič (ili markacist) imao pri obavljanju svoje djelatnosti i zarađivanja pri takvom radu.

Razumljivo je i to da se razlikuje motiviranost čovjeka koji se vođenjem planinara bavi radi planinarskog zadovoljstva i onoga kojemu je zarada glavni motiv. No, kako to kaže jedna popularna reklama – neke se stvari jednostavno ne mogu kupiti novcem. Ne može se kupiti niti financijski nadomjestiti zadovoljstvo koje planinarskom vodiču pružaju zadovoljni članovi skupine, zajedništvo i prijateljstvo ljudi na planinarskom izletu. Uostalom, upravo je to zadovoljstvo glavni razlog zbog kojih planinarska društva postoje i zbog kojih se ljudi u njih udružuju.

Naposljetku, vrijedi reći da nije točna ocjena kako planinarska organizacija nema jasno stajalište o pitanju »Planinarski vodiči – kako dalje?«, no očito je da donijete smjernice i odluke nisu u dovoljnoj mjeri poznate planinarskoj javnosti. To nije nikome za zamjeriti, no upravo to pitanje prilika je da se istakne kako se u zaključcima posljednje Skupštine HPS-a (svibanj 2011.) i posljednjeg Zbora vodiča HPS-a (ožujak 2012.) nalaze jasno određeni ciljevi koje vodiči trebaju postići u sljedećem srednjoročnom razdoblju – postizanje UIAA standarda za vodiče u Hrvatskoj, unaprjeđenje djelatnosti vodiča društvenih izleta s ciljem da sve izlete u planinarskim društvima vode takvi vodiči, unaprjeđenje sustava školovanja prema suvremenim potrebama i standardima, i drugo. Naravno, ima još mnogo posla na unaprjeđenju vodičke djelatnosti u planinarskoj organizaciji, no sasvim je jasno da komercijalizacija vođenja planinara u planinarskim društvima nije željeni cilj niti bi bio doprinos unaprjeđenju planinarske organizacije i organiziranog planinarstva, utemeljenog već prije 138 godina na volonterskom i dobrovoljnom radu.

Na žalost, kapitalističko vrijeme koje postavlja strogo komercijalne tržišne izazove nije pogodno

Volonterski rad planinara, pa tako i planinarskih vodiča, ugrađen je u samu srž planinarstva i smisla postojanja planinarske organizacije. Tu tekovinu vrijedi čuvati i razvijati, a vrijeme će pokazati je li to bio pravi put

za razvitak djelatnosti koje počivaju na volonterskom radu. Prilagoditi se okolnostima ne znači da dosadašnji model uzajamnoga volonterskog rada u planinarskim društvima trebamo čim prije zamijeniti modelom u kojemu će dominirati komercijalni interesi, nego da trebamo težiti razvitku planinarstva na temeljima koji su pokazali svoju snagu tijekom našeg stoljetnog djelovanja.

Na kraju, vrijedi ponoviti odlično izrečene uvodne tvrdnje iz članka »Planinarski vodiči - kako dalje«: *Smisao postojanja planinarske organizacije je organiziranje izleta, pohoda, ekspedicija... odlaska ljudi u planine. Neposredno*

*organiziranje odlazaka i boravaka u planinama obavljaju planinarski vodiči. Tim činom jasno se definira i položaj planinarskih vodiča u planinarskoj organizaciji – planinarski vodiči su srž planinarske organizacije. Tome kao zaključak treba pridodati činjenicu koja je ključ odgovora na naslovno pitanje: *volonterski rad planinara u planinarskoj udruzi, pa tako i planinarskih vodiča, ugrađen je u samu srž planinarstva i smisla postojanja planinarske organizacije. Tu tekovinu vrijedi čuvati i razvijati, a vrijeme će pokazati je li to bio pravi put.**

VRH

Sveti Jure (1762 m)

Sveti Jure je najviši vrh Biokova i jedan od najviših vrhova u Republici Hrvatskoj. To je kamenit vrh s malom zaravni na kojem je u ograđenom prostoru velika zgrada televizijskog i telekomunikacijskog odašiljača. Sama vršna točka, označena geodetskim stupom, nalazi se u ograđenom prostoru i nije dostupna planinarima. Izvan ograde nalazi se slikovita kapela sv. Jure. S vrha se pruža izvanredan vidik na biokovsku visoravan i njezine nebrojene ponikve, a za lijepa vremena vidi se Imotsko polje i preko mora obrisi Apeninskoga gorja u Italiji.

Koordinate: N 43° 20' 32.2" E 17° 3' 12.6"

Prilazi: Milići – Sv. Jure **4 h**

Turija – Ljubović – Sv. Jure **4 h**

Makarska – Štrbina (prijevoj pod Vošcem) – Sv. Jure **5.45 h**

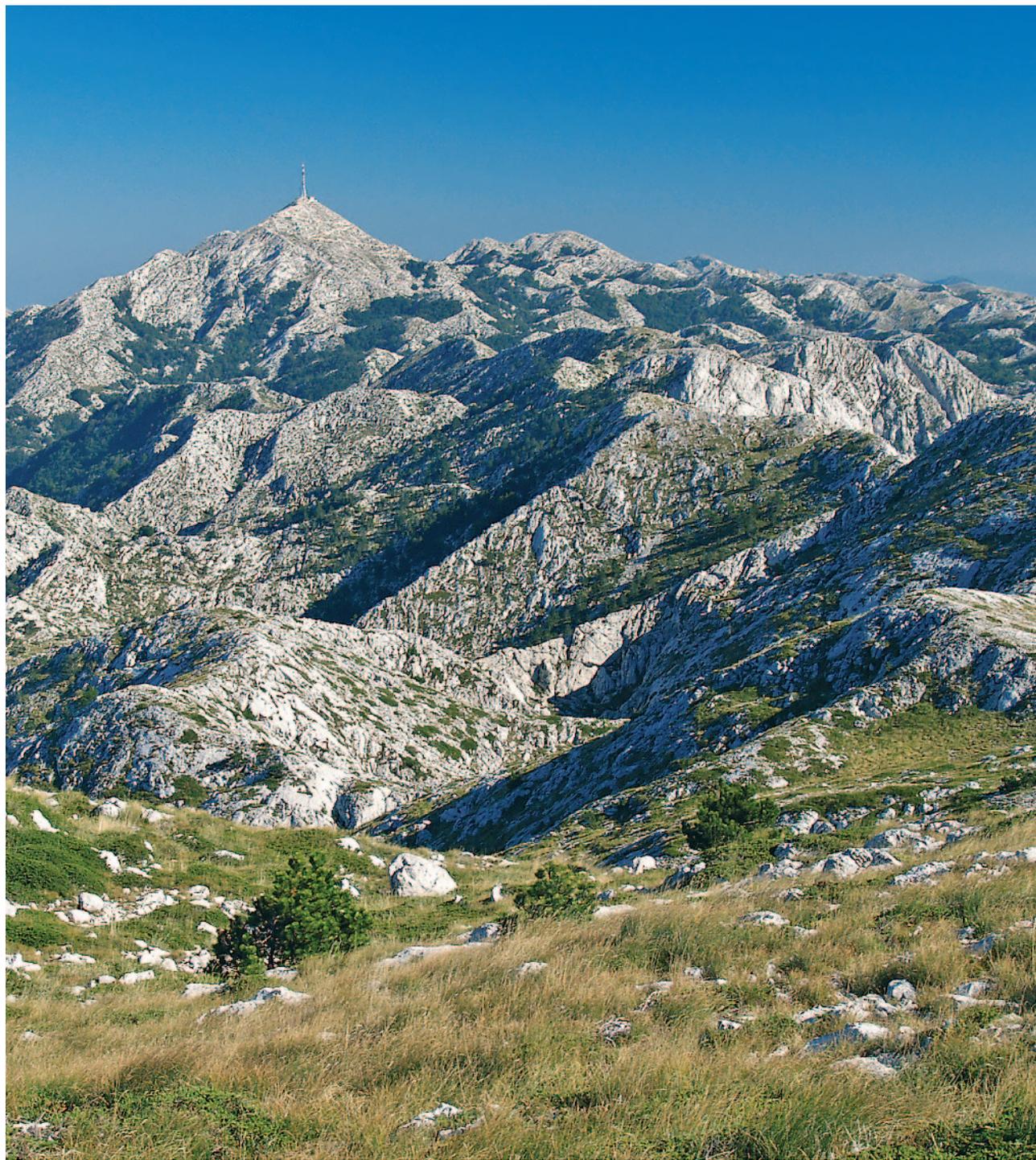
Zbog visine, svi planinarski prilazi iz podnožja Biokova do Sv. Jure dugi su i naporni. Tko polazi iz Makarske, treba se uspeti tradicionalnim putem preko Štrbine najprije do Vošca, a zatim nešto blažim usponom do vrha Sv. Jure. S kontinentalne strane, najpogodniji je uspon s Turije (od tunela). Većina posjetitelja (među kojima i turisti) na vrh Sv. Jure dolazi autom po biokovskoj cesti. Cesta je vrlo uska, strma i teška za vožnju. Za noćenje na Biokovu planinarima koji posjećuju Sv. Juru na raspolaganju je planinarska kuća Pod Sv. Jurom, te malo dalje planinarski dom Vošac i planinarska kuća Slobodan Ravlić na Lokvi (sve kuće su kontrolne točke obilaznice Hrvatske pl. kuće).

Zemljovid: Biokovo, 32 (Smand), Park prirode Biokovo, Dinarske Alpe 6 (HGSS)

ALAN ČAPLAR

U svakom broju predstavljamo planinarske kuće, obilaznice, vrhove Hrvatske planinarske obilaznice, zanimljive internetske stranice i poneku zanimljivost iz prošlosti

Varaždinski planinarski put

Planinarsko društvo »Dugi vrh« iz Varaždina otvorilo je 2004. Varaždinski planinarski put. Put počinje na željezničkoj postaji Krušljevec, na pruži Zagreb – Varaždin, i isprva vodi nizinskim dijelom prema selu Podevčevu. Strmim usponom dolazi se do KT 2 na vrh Čevo, koji se zbog stjenovitog vrha još naziva i »Zagorskim Klekom«. To je ujedno i najviša točka cijelog puta (562 m). Do KT 3 staza prolazi šumovitim predjelima zvanim Goričica i Vučjak, povremeno se spuštajući, pa dižući do starog grada Puste Bele. KT 4 je naselje Završje Podbelsko, a žig je na ogradi pilane Vincek. Na predjelu Grabrovca iznad sela Ledinca izgrađena je nova planinarska kuća. To je KT 5. Obilaznica završava u nedalekoj planinarskoj kući »Vagon« koja je izgradnjom kuće na Ledincu izgubila svoju prvobitnu ulogu. Ime Vagon potječe od činjenice da je to u stvarnosti stari željeznički vagon, adaptiran za kraći boravak planinara.

Cijeli put može se obići u 6–7 sati lagana hoda i zato je popularan među planinarima. Dnevnik puta pruža osnovne podatke o pravilima obilaznice i kontrolnim točkama te nudi daljinar puta. Nagrada za prijedeni put je lijepa značka.

Damir Bajs

Tip obilaznice:

vezna linijska

Godina osnivanja:

2004.

Minimalno vrijeme

obilaska: 6–7 h

Broj KT-a: 6

KT: Krušljevec, Čevo, Pusta Bela, Završje Podbelsko - pilana, Ledinec, Vagon - Grabrovce

Uvjet za priznanje:

Obilazak svih KT-a

Upravlja:

HPD Dugi vrh, Varaždin

Informacije:

Ivan Šoltić

091/72-48-118

Čevo - najistočniji i najslikovitiji vrh Ivanščice

ALAN ČAPLAR

PLANINARSKA KUĆA

Planinarski dom Kalnik (480 m)

Planinarski dom Kalnik (480 m) sagrađen je između vrha Vranilca i ruševina staroga grada Velikog Kalnika, na rubu velikih livada, malo iznad zidanog Kraljeva vrela. To je velik dom s dvije velike blagovaonice i kuhinjom u prizemlju te 11 spavaonica na katu. Dom nudi kompletnu restoransku uslugu, a osigurava je *Ugostiteljstvo Prigorje* iz Križevaca. Do doma vodi cesta preko sela Kalnik (uspon do 18%). Dom je idealno ishodište za raznovrsne ture - od obilaska kružne poučne staze do zahtjevnih penjačkih uspona (Sedam zuba).

INFO

Otvoren: stalno (osim ponedjeljkom)

Opskrbljen: pićem i jelom

Mjesta za noćenje: 33

Upravlja: PD Kalnik, Križevci

Informacije;

tel. u domu 048/857-091,
Siniša Delić 091/19-11-918

Prilaz vozilom: s ceste N. Marof - G. Rijeka - Križevci između Orehovca i Gušćerovca odvaja se asf. krak kroz sela Selanec, Šopron i Kalnik koji završava kod doma. Završni dio ceste ima strminu 18%

ALAN ČAPLAR

www.pd-kamenjak.hr

Najveće planinarsko društvo u Rijeci na webu se predstavlja šarenim ali informativnim stranicama koje prate glavne društvene aktualnosti. Na stranicama je predstavljena planinarska kuća »Frbežari« u Tršću, prikazan je položaj društvenih prostorija u Rijeci, a najveća vrijednost weba su praktični savjeti - što ponijeti na planinarenje (zanimljiv planinarski kviz!) s kvalitetno izrađenim interaktivnim pregledom planinarske opreme. Web ne sadrži mnoštvo slika, no članovi »Kamenjaka« ih međusobno razmjenjuju putem vrlo aktivne grupe na *Facebooku*.

www.pd-kamenjak.hr

IZ PLANINARSKÉ PROŠLOSTI

Izložbe planinarske fotografije

Planinarska fotografija je i u Hrvatskoj odigrala važnu ulogu. Ona je, štoviše, u međuratnom razdoblju dugo vremena bila toliko značajan činilac u razvitku umjetničke fotografije da se neko vrijeme s njom i poistovjećivala. Velike izložbe u zagrebačkom Umjetničkom paviljonu i u Zagrebačkom zboru dvadesetih i tridesetih godina 20. stoljeća, neke s više od 500 eksponata, bili su kulturni doživljaji i prekretnice u razvitku amaterske fotografije. U HPD-ovo doba, osim Središnjice u Zagrebu, fotografskim izložbama osobito su se isticalle podružnice »Velebit« na Sušaku i »Ivančica« u Ivancu. Neprekidan niz velikih planinarskih izložba, ne samo društvenih nego i javnih, nastavio se i poslije Drugoga svjetskog rata. Internih izložba, za članstvo i u društvenim prostorijama, bilo je toliko da im se danas ne može ni približno odrediti broj, a od izložba priređenih za javnost posebno se pamte one u zagrebačkoj pošti u Jurišićev

Dio planinarske izložbe u Zagrebačkom zboru (velesajmu) povodom 60. obljetnice HPD-a 1934.

voj ulici, gdje ih je, zahvaljujući vrlo prometnome mjestu, vidjelo na desetke tisuća bilo zainteresiranih bilo slučajnih prolaznika. Foto-sekcija PD »Ivančica« u Ivancu nastavila je i poslije Drugog svjetskog rata s umjetničkom fotografijom, tako da je 1982. proglašena najboljim foto-klubom u Jugoslaviji, 1982. bila je domaćin Dana jugoslaven-ske fotografije na Trakošćanu, a njezin predsjednik Cvjetko Šoštarić izabran za predsjednika Foto saveza Jugoslavije. I u naše doba u Hrvatskoj više foto-izložba priređuju planinarska društva nego svi foto klubovi zajedno. Željko Poljak

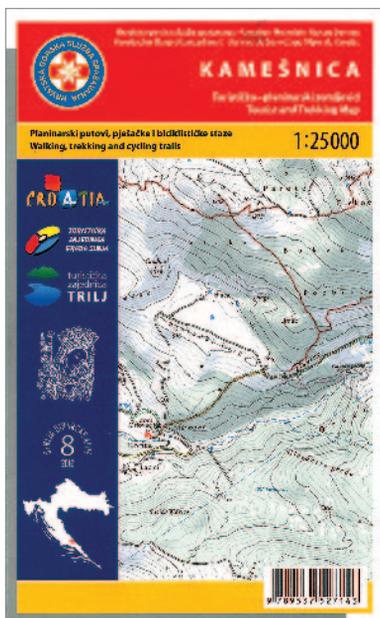
Vremeplov

- 2. 5. 1964.** deset Kineza popelo se po prvi puta na Shisha Pangmu (8013 m)
- 4. 5. 1993.** Ivica Piljić iz Splita postaje predsjednik Svjetske sportsko penjačke federacije i prvi je Hrvat na čelu nekog međunarodnog sportskog saveza
- 8. 5. 1978.** prvi uspon na vrh Mount Everesta bez umjetnog kisika (R. Messner i P. Habeler)
- 9. 5. 1986.** u Indiji u 72. godini umro Tenzing Norgay Sherpa koji se s E. Hillaryem prvi popeo na Mount Everest
- 12. 5. 1984.** otvorena alpinistička zbirka u Ogulinu
- 15. 5. 1979.** Stipe Božić, prvi Hrvat na najvišem vrhu svijeta Mount Everestu
- 17. 5. 1875.** organiziran prvi izlet u povijesti hrvatskog planinarstva: Rude - Oštrc - Plešivica
- 20. 5. 1948.** osnovan PD »Zagreb«, prvo planinarsko društvo u Hrvatskoj poslije Drugog svjetskog rata

U Sinju predstavljen zemljovid planine Kamešnice

Svečano predstavljanje turističko-planinarskog zemljovida planine Kamešnice održano je 8. veljače u Sinju, u Alkarskim dvorima, u Galeriji Sikirica. Prostrana galerija bila je pretijesna da bi primila sve zainteresirane građane Sinja, članove HGSS-a, članove planinarskog društva »Svilaja« iz Sinja, planinare iz drugih planinarskih društava s ovog područja i sve ljubitelje prirode planina. Izdavač zemljovida je HGSS, a autori su Joža Habijan i Dragan Tasić.

Karta je izrađena u mjerilu 1:25 000, a obuhvaća područje planine Kamešnice od Buškog blata do Ravnog Vrdova te između Sinjskog i Livanjskog polja. Sve planinarske staze snimljene su GPS prijemnikom po markaciji na terenu. Označene su sve planinarske kuće i skloništa. Cilj je bio prezentirati prostor i sadržaje koji se nalaze na njemu, kako bi bio dostupan širokom krugu posjetilaca, kojih je svakim danom sve više. Osim planinarskih putova te pješačkih i biciklističkih staza, prikazane su i gotovo tristo godina stare tradicionalne Marijanske hodočasničke staze koje vode iz susjedne BiH u Sinj. Predstavljajući karte bili su pročelnik HGSS-a Vinko Prizmić, član HGSS-a Darko Gavrić, autor Joža Habijan te dogradonačelnica Grada Sinja Elena Perković-Paloš. O potrebi za kartom

i planini Kamešnici govorio je Vinko Prizmić. Istaknuo je važnost ovog zemljovida kao i same planinarske infrastrukture (markirane staze, skloništa, domovi) na Kamešnici u funkciji sigurnosti svih posjetitelja planine. Darko Gavrić naglasio je da je u posljednje vrijeme na tom području izgrađeno mnogo planinarskih kuća i skloništa te uređeni brojni novi planinarski putovi. Ustvrdio je da će Sinj kao hrvatski planinarski centar u bliskoj budućnosti, kada se stvore sve pretpostavke, biti jako poželjan cilj svih planinara i izletnika ljubitelja prirode. Dogradonačelnica Sinja gđa Perković-Paloš pohvalila je nesebičan rad i nadljudske napore članova HGSS-a i planinara u Sinju za

vrijeme snježnih nepogoda koje su ove zime pogodile sinjski kraj. Naglasila je da će Grad Sinj uvijek podržavati i potpomagati projekte kao što je ovaj zemljovid i sve druge planinarske aktivnosti. Autor zemljovida Joža Habijan zahvalio je njegovim predstavljateljima, suradnicima, svima koji su pomogli u ovom projektu i svim prisutnima na predstavljanju. Na kraju je najavio da će uskoro biti izrađen zemljovid Svilaje, a onda je na redu prostor od Ravnog Vrdova do Uništa.

Boris Buljan

BORIS BULJAN

Predstavljajući zemljovida planine Kamešnice: autor Joža Habijan, dogradonačelnica Sinja Elena Perković-Paloš, pročelnik HGSS-a Vinko Prizmić i član HGSS-a Darko Gavrić

Uspješno djelovanje »Vrška« u Brod Moravicama

Planinarsko društvo »Vrška« iz Brod Moravica broji četrdesetak aktivnih članova. Većina ih je s prebivalištem u Brod Moravicama i okolici, ali ima i nekoliko članova iz Rijeke i Zagreba. Društvo je početkom godine održalo redovnu izbornu skupštinu. U izvješću o radu Društva predsjednik Emil Tušek istaknuo je kao najvažniji događaj organiziran jubilarnog 15. Pohoda kanjonom rijeke Kupe. Trasa puta je donekle izmijenjena te sada ima atraktivnijih vidikovaca, a lakša je za održavanje. To je pohod koji svake godine posjećuje sve više planinara, upoznavajući se s ljepotama Gorskoga kotara. Drugi je prioritet društva održavanje planinarske kuće Lazica. Unatoč besparici, kuća je održana u dobrom stanju te je čak dograđena nadstrešnica i uređen prostor za loženje vatre. Zanimanje za boravak u kući je veliko jer na Goranskom planinarskom putu postoji vrlo malo planinarskih kuća. Često ima zainteresiranih i izvan planinarskih društava, npr. za rekreativne svrhe (doček Nove godine).

Članovi PD-a »Vrška« sudjeluju u izletima tijekom godine koji se organiziraju vlastitim prijevozom ili u suradnji sa susjednim društvima – iz Skrada i Lokava. Korisno je i zanimljivo družiti se s ostalim planinarima iz našega malog Gorskoga kotara. Već šestu godinu surađujemo s Planinarskim društvom »Kunagora« iz Pregrade na pohodima koji se uzvraćaju uzajamnim susretima. Posljednje tri godine veoma je dobra suradnja s Osnovnom školom Brod Moravice. I ovaj je put tamo održano predavanje o planinarstvu i alpinizmu, a zajednički je organizirano i obilježavanje Olimpijskog

dana kada su učitelji i učenici zajedno s planinarima bili na Špičastom vrhu. Prošlu jesen organizirano je s Mladim ekolozima čišćenje staništa žaba u selu Šimatovu. Sve te akcije popraćene su u novinama i časopisima – Novi list, Hrvatski planinar, Radio Gorski kotar te Runolist (glasilo Društva Gorana iz Rijeke). Dobro surađujemo i s HGSS-om, Stanicom Delnice. Njezini se članovi uvijek odazivaju na poziv za pomoć pri pohodu kanjonom rijeke Kupe. Prošle smo godini prisustvovali i proslavi godišnjice osnutka HGSS Stanice Delnice. Radne akcije provodile su se tijekom godine oko Planinarske kuće Lazica. Ove je godine potrebno još urediti staze, vidikovce i okoliš.

Za predsjednika je ponovno izabran Emil Tušek. Novoizabrano predsjedništvo zahvalilo se na ukazanoj časti te pozvalo sve na zajednički domjenak u veselom planinarskom okruženju.

Dijana Arbanas

Još jedna uspješna godina senjskog PD-a »Zavižan«

Dana 19. siječnja održana je redovna izborna skupština PD-a »Zavižan« Senj. Izvješće o radu u protekloj godini podnijela je predsjednica Društva Neda Turina. Društvo je puno radilo na svojim kućama:

- dovršeno je uređenje kuće u Sijasetu, nabavljeni su kreveti i madraci, uvedena je instalacija za rasvjetu, nabavljen je agregat za struju.
- kuća na Mrkvu izvana je premazana zaštitnim uljem, promijenjena su troja vrata, u spavaonicama su postavljene pločice, spremljena je veća količina drva za ogrjev, a dežurstvo se redovno održavalo u razdoblju od svibnja do listopada.
- sklonište u Krivom Putu dva puta je očišćeno (šteta je što ga planinari malo koriste).

Društvo je u protekloj godini tiskalo drugo izdanje dnevnika Senjske planinarske obilaznice, s manjim izmjenama teksta i preglednijim zemljovidom. Obnovljene su markacije i očišćeni dijelovi Senjske obilaznice te staze Gornja Klada – Zavižan.

Uz brojne poteškoće, nastavljen je rad na uređenju staza koje povezuju izvore vode u Senjskoj dragi. Uređen je pravac Ovčji potok koji povezuje dvanaest izvora, od Ferdinandova izvora u zaselku Majoriji do Brankovog izvora u zaselku Donji Lopci u dužini od 12 km. U 27 akcija, uz sudjelovanje 43 člana Društva, odrađeno je 1080 radnih sati. Na ovom pravcu još trebamo postaviti smjerokaze i poučne ploče, što se planira završiti do svibnja, kada želimo otvoriti tu stazu.

Sve izlete koje smo planirali uspješni smo i ostvarili, pa čak i neke koji nisu bili u planu. Posjetili smo Klek,

DIJANA ARBANAS

Članovi »Vrška« u Triglavskom nacionalnom parku

NEDA TURINA
NEDA TURINA

Članovi "Zavižana" na Svetom brdu

Planinarska kuća Sijaset nakon dogradnje kata

Viševicu, Mursko Središće, Obzovu i Staru Bašku, Zarin na Škamnici, Oštri Kozjak, Metlu, Omiš, Kremen, Sveto brdo, Dolomite, Bjelolasicu, šetnicu uz Rječinu, Rab i Velebit. Dvije članice »Zavižana« završile su školu za vodiče društvenih izleta, a troje članova opću planinarsku školu.

Broj članova Društva stalno se povećava. Godine 2008. društvo je imalo 191 člana, a sada ih ima 256. Moramo poraditi na tome da se svi članovi Društva odazivaju na radne akcije, a ne uvijek isti, što je čest slučaj. Upravni odbor posvetit će tomu veću pozor-

nost, kao i uključivanju mladih u Društvo, što nam je posebna zadaća.

U planu za 2012. predviđeno je organiziranje više izleta od jednog do tri dana, nastavak uređenja planinarskih kuća, a posebno uređenje okoliša kuće u Sijasetu i sanitarnog čvora, obnova markacija na dijelovima Senjske obilaznice i na stazi Siča – Plančice – Alan te uređenje staza i izvora u Senjskoj dragi.

Skupština je izabrala novo vodstvo društva. Predsjednica je Neda Turina, dopredsjednik Vlade Žunić, a tajnica Bosiljka Filipović. Mirko Belavić

Paklenica nominirana za najljepšu europsku marku

Na prijedlog Udruge javnih poštanskih operatora (PostEurop) od 1956. europska poštanska uprava izdaje poštanske marke na određenu temu od globalnog značenja. Ovogodišnja je tema povezana s turizmom, odnosno podtemom »Posjeti...«. Povjerenstvo za izbor motiva, grafičkih i likovnih rješenja poštanskih maraka RH, koje imenuje mjerodavno ministarstvo, izabralo je motive Apoksiomena i Nacionalnog parka Paklenica za ovogodišnje marke na temu Europa. Marke će biti izdane na Dan Europe, 9. svibnja, u nominalnoj vrijednosti od 7,10 kn. Također, PostEurop od 2002. bira najljepšu poštansku marku na predloženu temu. I ove se godine u natjecanje uključio znatan broj europskih izdavača poštanskih maraka. Hrvatska je pošta nominirala poštansku marku s motivom Paklenice. Dizajnirali su je Ante i

Marko Rašić prema fotografiji Mladena Radolovića. Glasovati se može putem internetske stranice <http://www.posteurop.org>.

Autorica prospekta Dragica Jović, na trojezičnom prospektu koji prati ovu »europsku« marku, između ostaloga piše: »Nacionalni park Paklenica prostire se na

primorskoj padini južnog Velebita, iznad naselja Stari grad – Paklenica i Seline pa do zone najviših planinskih vrhova (Vaganski vrh, Babin vrh, Sveto brdo) – između 15°23' i 15°35' istočne geografske dužine te između 44°18' i 44°25' sjeverne geografske širine. Ovo područje iznimnih prirodnih ljepota, raznolikih geoloških formacija, bogata biljnog i životinjskog svijeta, prepoznato je kao najzanimljiviji dio velebitskoga krša te je 1949. proglašeno nacionalnim parkom«.

Ivo Aščić

Treći proljetni uspon na Zarin

Iako je prošlo tek nešto više od dvije godine od osnivanja PD-a »Škamnica« u Brinju, održan je već treći proljetni uspon na Zarin. Ono što je prije dvije godine bila želja domaćina, polako se pretvara u stvarnost. Ideja da uspon na Zarin postane tradicionalan, ostvaruje se i vjerujem da ćemo sljedeće godine to potvrditi četvrtim usponom - prve nedjelje u travnju 2013.

Treći proljetni uspon na Zarin održan je u nedjelju 1. travnja 2012. Iako nam vremenska prognoza nije bila naklonjena, vjerovali smo da nas vremenski uvjeti neće previše omesti. Pohod je bio najavljen u kalendaru akcija HPS-a, te su prve najave dolaska počele pristizati već u siječnju. Iz tjedna u tjedan povećavao se broj prijavljenih i oko 500 planinara najavilo je svoj dolazak.

Nedjeljno jutro osvanulo je tmurno, vjetrovito i hladno, ali kad su došli prvi planinari i to oni iz najudaljenijih krajeva, članovi HPD-a »Papuk« iz Virovitice, svojim dolaskom više od sat vremena prije službenog početka okupljanja, ohrabрили su nas svojim dobrim raspoloženjem i rastjerali naše sumnje. Nakon njih počeli su pristizati planinari i iz drugih bližih i daljih krajeva Lijepe naše i susjedne nam Slovenije, i ubrzo je sve vrvjelo od živahnosti naših gostiju. Predsjednik našeg društva Gojko Crnković pozdravio je sve planinare, zahvalio im na odazivu te iznio program događanja. Prije samog početka pohoda zainteresirani su mogli obići utvrdu Sokolac. Ove godine organizirali smo osim pohoda na Zarin i pohod na Staro Brinje za one koji su željeli obići i taj vrh. Najbrži sudionici savladali su uspon i silazak za nešto više od tri sata. Po silasku planinari su se mogli okrijepiti uz planinarski grah »iz lonca« brinjskih planinara-kuhara na brinjskoj plac, gdje se nastavilo druženje uz grupu »Bijeli oblaci«.

Na pohodu je ukupno sudjelovalo oko 450 planinara iz 30 planinarskih društava iz Virovitice, Zagreba, Biograda, Delnica, Mrkoplja, Skrada, Rijeke, Gospića, Otočca, Senja, Karlovca, Velike Gorice, Kutereva, Samobora, Kočevja i domaćina Škamnice te oko 150 mještana općine Brinje tako da se broj sudionika popeo na više od 600. Posebno nas veseli dolazak Marinić Ane i Frane iz Otočca koji se odazivaju svakom našem pohodu, zatim mladih članova Odreda izviđača Fortica iz Otočca te dragog prijatelja Branka Blaževića iz Mrkoplja, koji je bio i najstariji sudionik našeg pohoda već drugu godinu zaredom. Najmlađi sudionik bio je trogodišnji Viktor iz Zagreba, a najmlađi sudionik iz našeg društva bio je Bruno Mauhar (6 god.). Najstarijeg i najmlađe sudionike nagradili smo prigodnim darovima. Isto tako raduje nas činjenica da se našem pohodu vjerno odazivaju planinari s dugogodišnjim planinarskim iskustvom i mnogo osvojenih vrhova i koji su do sada sudjelovali na sva tri pohoda.

Dobrom raspoloženju i ugodnoj zabavi pridonijeli su i vlasnici konja koji su konjskim zapregama provezli Brinjem oduševljene planinare, a da bi naši gosti ponijeli nešto iz Brinja pobrinuli su se naši sumještani koji su ponudili svoje proizvode iz kućne radinosti.

PD »Škamnica« zahvaljuje svima koji su pridonijeli da gosti ponese iz Brinja lijepe dojmove, no najveću zahvalnost dugujemo gostima koji su u naš kraj donijeli mnogo vedrine i radosti, te nam time dali volje da sljedeće godine održimo još jedan pohod na Zarin.

Gojko Crnković

Istarski planinarski savez

Dana 13. ožujka održana je 4. redovna Skupština Istarskog planinarskog saveza (IPS). U IPS je učlanjeno šest planinarskih društava s ukupno 1013 planinara. Od važnijih događaja u 2011. vrijedi istaknuti: na izbornoj Skupštini u travnju izabrano je novo rukovodstvo (predsjednik Vladimir Rožnić, dopredsjednik Vedran Kos i tajnica Gordana Plavšić), obavljen je detaljni pregled Istarskog planinarskog puta (IPP) i započeta njegova generalna obnova, IPS je primljen u Savez sportova Istarske županije, u Brestu pod Učkom, u studenom je održana zajednička manifestacija »Dan istarskih planinara« i »Dan PD Pazinka«. Ukupni prihodi su bili 20.240,79 kuna, a rashodi 8537,85 kuna. Nadzorni odbor pohvalio je rad Upravnog odbora.

Od planova u 2012. godini valja istaknuti sljedeće: nastavak i po mogućnosti dovršenje generalne obnove IPP-a, u suradnji s Komisijom za planinarske putove HPS-a izraditi popisnik planinarskih putova za područje istarskog gorja, pri čemu je IPS preuzeo ulogu koordinatora, započeti snimanje GPS tragova, za potrebe unošenja u bazu podataka i za potrebe tiskanja planinarskih karata, organizirati dvije manifestacije: »Pohod po IPP-u« (održan 11. ožujka) i »Dan Istarskih planinara«, potaknuti mlade planinare za rad u komi-

Skupština Istarskoga planinarskog saveza

sijama IPS-a. Ukupni prihodi i rashodi planiraju se u visini 30.102,94 kn.

Na Skupštini su usvojene izmjene i dopune Statuta IPS, u svrhu usklađivanja sa zakonom i organizacijskim promjenama nastalim tijekom 10-godišnjeg rada IPS-a. Na kraju je uslijedila večera, u organizaciji domaćina PD-a »Elektroistra« Pula. Vladimir Rojnić

Projekt »Penjati se mora« - film Sfinga u Zagrebu 20. svibnja

U travnju 2012. HPD »Željezničar« osnovao je fond »Penjati se mora«. Cilj Fonda je sustavno pomagati projekte obrazovanja alpinista u Hrvatskoj te potaknuti prenošenje znanja i vještina iskusnih prema manje iskusnima. Također, želi se stvoriti okruženje u kojem se aktivno promišljaju alpinističke tehnike i oprema te cijeni važnost kontinuiranog obrazovanja. Orijentirajući se na princip rada »od zajednice za zajednicu«, fond želi podržati ljude koji pokazuju volju i energiju za rad s drugima. Kroz pomaganje projekata obrazovanja koji nadilaze okvire alpinističke škole želi se omogućiti što većem broju penjača sudjelovanje u programima gdje mogu steći nova znanja.

Jedna od aktivnosti je organiziranje javnih događanja alpinističke tematike. Radi se o dobrotvornim

akcijama čiji prihod ide u korist fonda. Kupnjom ulaznice ili dobrovoljnim prilogom publika direktno podržava edukativne akcije. U sklopu aktivnosti fonda 20. svibnja će u Kinu Tuškanac u Zagrebu biti organizirana projekcija slovenskog dokumentarno-igranog filma »Sfinga«.

Film na simpatičan i izvoran način uspoređuje prvenstveni i prvi slobodni uspon alpinističkim smjerom »Obraz Sfinge« koji se nalazi u najmarkantnijem dijelu triglavske sjeverne stijene. Oslanja na spektakularne snimke i visoku estetiku kako bi u punom svjetlu predstavio okoliš koji okružuje slovenski nacionalni simbol Triglav te mističnu stijenu Sfinge. Radnja prati protagoniste oba ključna uspona koje dijeli vremenski period od tri desetljeća. Glavna linija priče gledatelja vodi kroz pripremu alpinista za uspon, putovanje pod stijenu i uspon kroz nju do tako željenog cilja: vrha. U filmu se pojavljuje poznati zagrebački base-jumper i padobranac Robert Pečnik. Sfinga je snimljena u HD tehnici te je prevedena na hrvatski jezik. Program predviđa i razgovor s autorima po projekciji.

Nakon »Sfinge« planirano je predavanje Vladimira Mesarića »Kako su planine izmjenile moj život« 14. 6. 2012. i vježba samospašavanja 14. 6. na Okiću.

Marko Vuković

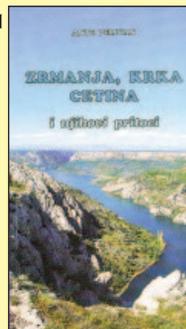
VODIČI ZA UPOZNAVANJE PRIRODNIH LJEPOTA U HRVATSKOJ

Autor: Vlado Božić
bogat ilustriran vodič
format: 21x12,5 cm
tvrdi uvez
300 stranica
cijena: 210,00 kn
s popustom: 100,00 kn

**Narudžbom svih triju knjiga odobrava se dodatni popust
Cijena je ukupno 130,00 kn. Poštarina uračunata u cijenu!**

Autor: Ante Pelivan
bogat ilustriran vodič
format: 21x12,5 cm
meki uvez
240 stranica
cijena: 60,00 kn
s popustom: 30,00 kn

»Ekološki glasnik«

Duga cesta III odvojak 12,
10412 Donja Lomnica
Tel: 01/6218 872
Fax: 01/6234-058
web:
www.ekoloski-glasnik.hr
e-mail:
ekoloski.glasnik@vip.hr

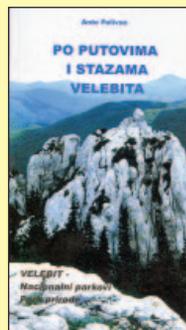

Tiskara

»Ekološki glasnik«

tisak knjiga i
časopisa vrhun-
ske kvalitete
posebni popust
za sva planinar-
ska društva

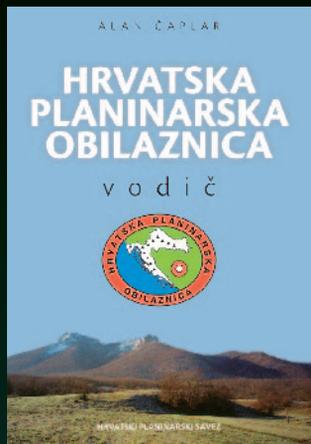
Autor: Ante Pelivan
bogat ilustriran vodič s
kartama
format: 21x12,5 cm
meki uvez
192 stranice
cijena: 60,00 kn
s popustom: 30,00 kn

ekološki glasnik časopis o prirodi

- 5. 5. 3. trekning po Grobničkim alpah**
PD Obruč, Jelenje
Vedran Stipić, 091/72-61-938
Dejan Ljubas, 091/13-99-277
- 5. 5. Dani medvjedeg luka**
PD Mrsinj, Korenica
pdmrsinj@gmail.com
Marijana Nahod, 091/56-74-329
- 6. 5. Međunarodni dan pješačenja**
PD Pazinka, Pazin
planinarsko.drustvo.pazinka@gmail.com
Patricija Jedrejčić, patricija.jedrejic@gmail.com
- 6. 5. Pohod od Lujzijane do Karoline - Festival starina iz bakine škrinjice**
PD Višnjevica, Ravna Gora
pd-visnjevica@gorskikotar.hr
Blažica Sveticki, 098/260-209
- 12. - 18. 5. Ljetni tečaj za vodiče**
Komisija za vodiče HPS-a
vodici@plsavez.hr
Davor Banić, 098/91-76-435
- 13. 5. Pohod po Našičkom planinarskom putu**
PD Krndija, Našice
Slavko Čolić, 091/57-57-943
- 19. - 20. 5. Dani dalmatinskih planinara**
HPD Zolj, Vrlika
Tomislav Mandarić, 091/16-57-458
Bernard Mučalo, 098/97-12-856
- 19. 5. Uređenje staze Križeva draga - izvor Čabranke**
PD Čabar, Čabar
Milan Pajnić, 098/18-84-544,
milan.pajnic@gmail.com
- 19. 5. 12. memorijal Boris Bogević**
HPD HP i HT Učka, Rijeka
Ilija Blatančić, 098/305-831
Matija Perić, 098/305-832
- 19. 5. 90. obljetnica planinarstva u Petrinji**
HPD Zrin, Petrinja
info@hpd-zrin.hr
Saša Juić, 091/79-90-503
- 19. - 20. 5. Ispiti za vodiče - ljetni dio**
Komisija za vodiče HPS-a
vodici@plsavez.hr
- 19. - 20. 5. Pohod slavonskim planinama**
Slavonski planinarski savez, Osijek
slavonski.planinari@gmail.com
Otmar Tosenberger, 091/18-14-119, 031/814-119
Berislav Tkalac, 099/67-64-736
- 20. 5. Put božura**
HPD Planik, Umag
planikumag@gmail.com
Žužana Dušanić, 091/20-60-510
- 20. 5. 23. pohod Pješačenjem do zdravlja**
PD Strilež, Crikvenica
info@pd-strilez.hr
Tanja Malovoz, 091/25-09-878, tanja@pd-strilez.hr
- 20. 5. 15. pohod kanjonom Kupe**
PD Vršak, Brod Moravice
Emil Tušek, 091/58-61-430, tusek.emil@gmail.com
- 20. 5. Dan HPD-a Platak**
HPD Platak, Rijeka
Josip Jurasić, 098/849-508
- 20. 5. Dan HPD-a Beograd**
HPD Beograd, Belec
Stjepan Hanžek
Verica Havoić, 098/16-09-056
- 20. 5. Japetićevo pohod**
HPD Japetić, Samobor
- 20. 5. Sto žena na Klek**
PD Dubovac, Karlovac
Mira Valio, 091/45-50-241
- 20. 5. Dan PD-a Čičarija**
PD Čičarija, Buje
- 21. - 22. 5. Trofej Tuhobić - klasično orijentacijsko natjecanje**
PD Tuhobić, Rijeka
Damir Konestra, 098/338-006
Gordan Srok, 098/290-627
- 26. 5. Dan PD-a Strahinjčica**
PD Strahinjčica, Krapina
Biserka Bajcer, 091/57-65-056
Josip Zubić, 098/460-444
- 26. 5. Pohod Podravskim pješačkim putom**
HPD Belišće, Belišće
hpd.belisce@gmail.com
Zdenko Kovač, 098/464-968
Mila Andrić, 098/93-79-960
- 27. 5. Obljetnica osnivanja SPV-a Rijeka**
Stanica planinarskih vodiča Rijeka, Rijeka
spvrjeka@yahoo.com
Zoran Popovski, 091/58-71-555
- 27. 5. Memorijalni pohod na Korenski vrh**
PU Panos, Kuterevo
Milan Burić, 099/80-60-360
Josipa Rončević, 098/19-74-845
- 3. 6. Dan PD-a Glas Istre**
PD Glas Istre, Pula
Darko Lukšić, 099/24-28-002
- 3. 6. Virovitički susret planinara**
HPD Papuk, Virovitica
Zvonimir Kovačević, 098/18-52-743, 033/728-618
Vladimir Subota, 098/16-84-839, 033/727-161
- 3. 6. Obilazak obilaznice PD-a Brezovica**
PD Brezovica, Petrovsko
Mladen Sitar, 098/94-74-111
Ivica Hršak, 091/51-59-399
- 3. 6. Ljetni usponi po Orjenu**
HPD Dubrovnik, Dubrovnik
- 3. 6. Tradicionalni susret pjesnika i slikara na Sovskom jezeru**
HPD Sokolovac, Požega

PLANINARSKKE KNJIGE!

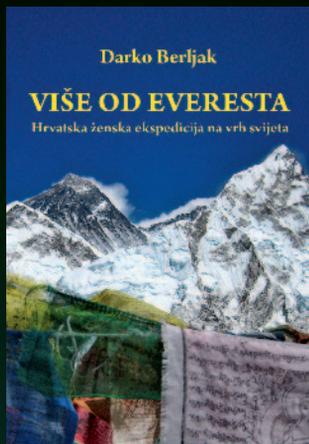

Alan Čaplar
**HRVATSKA
PLANINARSKA
OBILAZNICA**

Hrvatski planinarski savez, 2010.
224 stranice, 21 × 15 cm, u boji

Vodič na sustavan način predstavlja sve važnije hrvatske vrhove i nezamjenjiv je planinarima koji obilaze Hrvatsku planinarsku obilaznicu. Sve kontrolne točke HPO predstavljene su na standardiziran način putem fotografije, opisa vrha i pristupa te drugim praktičnim podacima.

100 kn

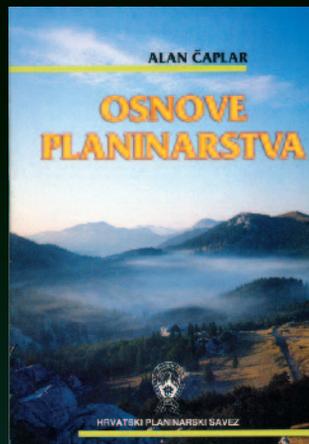
Darko Berljak
VIŠE OD EVERESTA

Hrvatska ženska ekspedicija
na vrh svijeta

Libricon i Hrvatski
planinarski savez, 2010.
256 stranica, 24 × 17 cm

Uzbudljiva i atraktivna knjiga vođe hrvatskih himalajskih ekspedicija svjedoči o najvećem hrvatskom planinarskom uspjehu – usponu članice Hrvatske ženske alpinističke ekspedicije »Everest 2009« na najviši vrh svijeta.

220 kn

Alan Čaplar
**OSNOVE
PLANINARSTVA**

priručnik za planinare

Hrvatski planinarski savez, 2003.
80 stranica, 17 × 12 cm, c/b

Sažeti planinarski priručnik, namijenjen za planinarske škole, zabavnim stilom pruža osnovna znanja o planinarstvu koja bi trebao imati svaki početnik, odnosno svatko tko odlazi u planine.

15 kn

Informacije i narudžbe:

HRVATSKI PLANINARSKI SAVEZ, Kozarčeva 22, 10000 Zagreb

tel. 01/48-23-624, tel./fax 01/48-24-142, www.plsavez.hr, hps@plsavez.hr